

EL DICCIONARI DE L'OBRA LITERÀRIA D'ENRIC VALOR
LA NATURA (DOLEV-NATURA)

VOLUM IV

El treball al camp: les eines de la faena, els oficis del camp, l'agricultura, la collita i les accions relacionades amb les faenes del camp

JOAN DE DÉU MARTINES LLINARES

Publications of *eHumanista*
Santa Barbara, University of California, 2020

PUBLICATIONS OF

El diccionari de l'obra literària d'Enric Valor
La natura (dolev-Natura)

VOLUM IV

El treball al camp: les eines de la faena, els oficis del camp, l'agricultura, la collita i les accions relacionades amb les faenes del camp

Publications of *eHumanista*

Directors

Antonio Cortijo Ocaña (University of California)
Ángel Gómez Moreno (Universidad Complutense, Madrid)

EDITORIAL BOARD

Carlos Alvar Ezquerro
Gregory Andrachuck
Ignacio Arellano
Julia Butinyà
Pedro M. Cátedra García
Adelaida Cortijo Ocaña
Ottavio Di Camillo
Frank Domínguez
Aurora Egido
Paola Elia
Charles B. Faulhaber
Leonardo Funes
Fernando Gómez Redondo
Enrique García Santo-Tomás
Teresa Jiménez Calvente
Jeremy N. H. Lawrance
José Manuel Lucía Mejías
José María Maestre Maestre
Georges Martin
Vicent Martines
Ignacio Navarrete
José Manuel Pedrosa
Sara Poot Herrera
Erin Rebhan
Elena del Río Parra
Nicasio Salvador Miguel
Hernán Sánchez Martínez de Pinillos
Pedro Sánchez-Prieto Borja
Julian Weiss

El diccionari de l'obra literària d'Enric Valor. La natura (dolev-Natura). VOLUM IV. El treball al camp: les eines de la faena, els oficis del camp, l'agricultura, la collita i les accions relacionades amb les faenes del camp
Joan de Déu Martines Llinares

Publications of *eHumanista*
University of California, Santa Barbara

copyright © by Joan de Déu Martines Llinares

institutió
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació

For information, please visit *eHumanista* (www.ehumanista.ucsb.edu)

First Edition: 2020
ISSN: 1540-5877

1. INTRODUCCIÓ	6
2. LES NOVETATS DEL DOLEV-NATURA	7
2.1. VARIACIÓ DIACRÒNICA	7
2.1.1. Les novetats lèxiques	7
2.1.2. Novetats semàntiques: accepcions no enregistrades	9
2.1.3. Unitats fraseològiques	10
3. EL MODEL COMPOSICIONAL I LA LLENGUA D'ENRIC VALOR: LA GEOSINONÍMIA.....	11
4. OBRES CITADES	13
5. DICCIONARI DEL TREBALL DEL CAMP	15
6. LLISTA D'ABREVIATURES I SÍMBOLS DEL DOLEV-NATURA	65

1. Introducció

En la introducció del primer volum¹ d'aquesta sèrie s'explicava la importància de fer un diccionari de la natura per fer més accessible i coneguda l'obra literària i per prosseguir amb la recuperació i difusió del patrimoni lèxic i fraseològic del català dels valencians iniciada per Enric Valor. Així mateix, destacàvem que el nucli dur d'aquest diccionari era el format per les manifestacions i la morfologia de la natura, els animals i els vegetals i la faena al camp.

En aquest quart volum, *el treball del camp*, també fem una ordenació conceptual, és a dir, onomasiològica dels materials, seguint la classificació de Romeu (1976). Però l'organització general de la nomenclatura en el *DOLEV-Natura*, o siga, del conjunt d'unitats lèxiques tractades en el diccionari, és alfabètica perquè aquesta és la manera més fàcil de localitzar un mot. El lèxic del volum IV: *les faenes del camp* està format per *les eines de la faena, els oficis del camp, l'agricultura, la collita i les accions relacionades amb les faenes del camp*. També per algunes locucions que hi estan relacionades metafòricament o metonímicament. Ex.:

destralejar v. (5)

1. •*intr.* Algú, cridar iradament. —*Aqueixa?... ¡És una orgullosa i una creguda i una devanida! —es posà a destralejar—. (Comencilda, Secundina i Acabilda, 1976: 445, 9).*

En el primer volum d'aquest diccionari, *les manifestacions de la natura*, es troben desenvolupats detalladament tots els criteris de confecció: la macroestructura i la microestructura. Ací, simplement, n'enumerarem alguns imprescindibles. Els articles del diccionari s'organitzen seguint l'estructura del *DDL*² que es classifiquen en dos nivells: la capçalera i el cos. El primer nivell és la capçalera, que està formada per l'entrada, la categoria i per la indicació de freqüència en què apareix la paraula en el corpus literari de Valor. Aquesta indicació es posa entre parèntesi; d'aquesta manera, ràpidament es pot copsar la quantitat exacta de vegades que apareixen a l'obra literària cadascun dels mots. El segon

¹ V. <https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/default/files/sitefiles/publications/monographs/Volum I Les manifestacions de la natura definitiu.pdf>

² V. <http://dcc.iec.cat/ddlcl/scripts/index1.asp>, on es pot consultar la guia d'utilització del *DDL*.

nivell és el cos de l'article que s'organitza en diversos apartats: les accepcions³ (descrites directament o indirectament mitjançant una remissió); les locucions (que s'associen a una entrada) i l'antroponímia (exclusivament, els malnoms).

A més a més, apareix un altre tipus d'informació d'interés per a l'usuari i per a arribar a mesurar la importància de l'aportació lèxica de l'obra d'Enric Valor i de la nostra tasca de recerca; concretament, marquem amb el signe (•) els mots no normatius, és a dir, aquells no inclosos en el *DIEC2*, diccionari normatiu de referència per al nostre treball i per al *DDLC*. Cal recordar que aquest últim és el model que s'ha pres per a confeccionar el *DOLEV-Natura*, no obstant això, també s'han tingut en compte a l'hora d'elaborar-lo altres obres normatives com el *DNV*. I amb el signe (+) es marquen les paraules no incloses en els diccionaris de referència el *DDLC*, el *DIEC2*, el *DNV* i el *DCVB*.

2. Les novetats del *DOLEV-Natura*

2.1. Variació diacrònica

La recerca en el *COLEV* ha permès descobrir els mots i les variants, les accepcions i les unitats fraseològiques de l'àmbit de la natura presents en l'obra literària d'Enric Valor i no recollides pels diccionaris de referència.

Espigolant el *COLEV* s'han trobat 50 paraules, 72 accepcions i 79 unitats fraseològiques no documentades en els nostres diccionaris de referència: *DIEC2*, *DDLC*, *DNV* i *DCVB*. Com s'ha comentat adés, en aquest volum només s'inclouen les relacionades amb el treball del camp: 10 paraules, 5 accepcions i 6 unitats fraseològiques.

2.1.1. Les novetats lèxiques

Autors com Casanova (1996, 147-180; 2002, 189-224; i 2010, 168-184), Colomina (2010, 152-167), Rafel (1999, 75-104) o Martines (2011, 143-204) han fet alguns buidatges i estudis parcials del lèxic de l'obra d'Enric Valor. Caldria una anàlisi sistemàtica i global del material lèxic de l'obra valoriana. Ací ens limitarem a presentar algunes novetats lèxiques amb un breu comentari.

---

³ El *DOLEV-Natura* recopila totes les accepcions de qualsevol paraula encara que no estiguen relacionades amb la Natura, cosa que també passarà en la versió online. En els volums que ara presentem s'ha decidit incloure només les que hi tinguen relació; per això no coincidirà el nombre d'aparicions de cada mot amb el d'accepcions associades amb la natura.

Una part important de les novetats lèxiques del *COLEV* són mots derivats (per sufixació o per prefixació).

birba+ *f.* (1)

1. Acció de birbar¹. *A la nit, quan Aleix tornà amb el Mingarro de veure la birba, sa mare el cridà a l'entresol que donava al carrer, en el costat oposat al menjador, l'entrada enmig. (L'ambició d'Aleix, 1982: 143, 23).*

Derivat verbal de *birbar* ‘arrancar les males herbes d’un sembrat amb una eina o amb una màquina’.

descorconador+ *m.* (1)

1. [NCOMPT] Ferrament que serveix per a arrancar i sanejar la fusta seca dels arbres, consistent en una fulla de ferro o d’acer acabada en punta fixada a un mànec de fusta. [...] *en un racó, un furgatxo que semblava ser l'encant de Jeroni, ple d'aixades, pics, picoles, escarpres i martells de pedrapiquer, un perpal, un aixol, un descorconador, aixadelles, alguna rella, cabassos i altres entriquells de camp. (Sense la terra promesa, 1991: 212, 18).*

De *corc* ‘un insecte que fa malbé la fusta dels arbres’, s’ha generat el derivat *descorconar*,⁴ que tampoc apareix en cap dels diccionaris de referència. Al migjorn valencià significa ‘arrancar i sanejar tota la fusta seca dels arbres’. De *descorconar*, tenim *descorconador*, el ferrament que els llauradors fan servir per a *descorconar*; té la forma que s’indica en la definició.

Un altre mecanismes de creació lèxica és l’habilitació.

colliter+ *adj.* (1)

1. Arbre o planta, que fa collita^{1c} d’un producte determinat. *Jo, ben menut, coneixia a fons -és clar que amb coneixements vulgars però certers- tota mena d'arbres colliters de la nostra zona climàtica, [...]. (Temps de batuda, 1991: 20, 2).*

---

⁴ Josep Vicent Cascant i Jordà al seu treball sobre el lèxic de l’olivera defineix el verb *descorconar*: “v. tr. derivat de *corc*, *corcó*, traure la part seca i gruixuda del tronc i de la soca de les oliveres. Efectivament: els descimaladors, amb pics o qualsevol cosa que acabés en punta, treien tota la fusta vella, corcada, seca, etc., de les oliveres tant perquè aquesta podrida no anés a més, com també per qüestions estètiques. Segons el DCVB (3: 526), *corc* 1. m insecte de varies espècies que rosega i destrueix cereals, fruites, fusta, etc. El seu sentit literal seria traure el corc de la soca de l’arbre. El DCVB no recull aquest verb. És la forma habitual del Comtat.” (Cascant, 2014 : 178).

Adjectiu germinat per una habilitació d'un substantiu. En un principi *colliter* és 'la persona que fa collita' i Enric Valor l'aplica a 'els arbres o plantes que tenen collita', convertint-lo en una adjectiu.

lleyater+ adj. (2)

1. Característic dels lleyataires¹. *I, amb tota la seua llibertat lleyatera, ell i la dona escassejaven bastant de la menjuga i passaven més fam que Garronus —un romà flaquíssim, del seguici d'Arènius, que havia caigut en desgràcia en l'afecte del seu senyor. (El lleyater de Fortaleny, 1975: 32,5).*

Adjectiu creat per habilitació del substantiu *lleyater m.,f.*

ensofranada+ f. (1)

És una variant formal de *ensofrada* i *ensofrat*, inventariada en el *DDL*. És derivada de *ensofrantar*, variant de *ensofrar*.

2.1.2. Novetats semàntiques: accepcions no enregistrades

Pocs autors s'han encarregat d'estudiar les noves accepcions que Valor fa servir en les seues obres literàries o lexicogràfiques. Cal destacar Casanova (1996, 152) on fa un llistat d'algunes que apareixen en el *Diccionari Castellut* del mateix Valor i de Josep Giner.

També s'ha de fer esment a la dificultat de destriar allò que és estilístic d'allò que són usos arrelats al català. La gran majoria de noves accepcions han estat creades per processos metafòrics o metonímics, seguidament en mostrem alguna.

escotar v. (1)

1. +tr. Algú, tallar les males herbes dels marges i de les ribes. *Ja veurà, ja, quan eixiran les despeses! Tant d'escotar ribes, tant de collir gram... Després tot són extraordinaris. (Sense la terra promesa, 1991: 490, 3).*

Accepció de base metafòrica provinent del significat 'tallar l'escot (d'una peça de vestir) de manera que quede descoberta una part del pit o de l'esquena'.

La majoria de les noves accepcions metafòriques es donen en substantius que prenen un altre significat. En aquest cas el de 'ajuntar un líquid'.

empelt *m.* (4)

3. +[NCOMPT] Algú empeltar³ un líquid. [...] *i els seus llavis dipositaren una mica de morbosa i invisible saliva en el broc. (Quan i qui va tocar després aquell empelt morbós de la canterella?).*

El següent tipus de noves accepcions són les creades mitjançant la metonímia. En destacarem dues.

femar *v.* (4)

2. +*tr.* Algú, col·locar pedres sobre la terra perquè guarden la humitat. *Saben com els vaig fer créixer?... Llavors encara tenia més pocs diners que no ara. Els femava amb pedres mitjanes. (Sense la terra promesa, 1991: 214, 10).*

•**ensofranat** *adj.* (2)

2. +Amb olor de sofre¹. *La senda, de sobte, començà a davallar a davallar i el menà en un barranc pregoníssim, d'alts tarussos de roca aspra plens de coves i grutes d'on eixien bafarades de fums ensofrats, mocigalons grossíssims, òbiles i mussols. (El xiquet que va nàixer de peus, 1975: 289, 22).*

2.1.3. Unitats fraseològiques

Enric Valor usa gran nombre d'unitats fraseològiques i moltes són novetats lexicogràfiques o no són normatives. Els personatges de l'obra valoriana, especialment en les *Rondalles*, reflecteixen amb la llengua que “parlen” la manera de viure i d'entendre el món de la gent d'aquestes terres. Valor encara que les ha literaturitzades ha fet que els personatges empen aquesta fraseologia, els dialectalismes i el lèxic tradicional que s'ha comentat adés per a ser fidels a aquest tipus de narracions. Maria Conca⁵ (1996: 47-60) ha estudiat i ha classificat algunes de les unitats fraseològiques de la producció rondallística de Valor.

---

⁵ Maria Conca acaba l'article sobre la riquesa fraseològica d'Enric Valor amb aquestes sàvies paraules: “*En conclusió, l'estil de llengua configurat per Valor s'ha adequat perfectament a les exigències de versemblança del món de ficció de la rondalla, car aquest és un text que conté unes marques personals, espacials i temporals molt específiques, on trobem uns personatges: llenyaters, bruixes, forners, gegants, velletes, reis, prínceps, cavallers, dimonis, que han de parlar d'acord amb la seva condició i segons l'interlocutor, el tema i la situació comunicativa. Així, tant el narrador com els personatges, quan es troben en situacions interactives, de diàleg, usen una llengua oral col·loquial, rica en matisos expressius, que venen donats, en gran mesura, per les característiques de la fraseologia emprada, corresponent a una varietat molt interessant de la llengua catalana en el coneixement de la qual Enric Valor és cap de caps*”.

Nosaltres ens centrarem en aquelles que suposen una novetat lexicogràfica. En destaquem dues:

cos de podadora+ *loc. nom.* 1. Cos molt prim i esvelt. *Duia un giponet de vellut que fa un cosset molt bonic. "Cos de podadora", que en diuen. (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 239, 14).*

Aquesta locució no es troba documentada en cap diccionari. Apareix en una cançó tradicional que Enric Valor aplega en la rondalla *Joan-Antoni i els torpalls*. La *podadora* és una eina prima i corbada, o siga, amb formes (Martínez & Palanca 1991, 116). D'ací s'ha creat metafòricament la locució: segons els estàndards actuals de bellesa, una dona té un cos bonic quan és esvelta i prima però amb formes.

florejar les terres+ *loc. verb.* 1. Algú, fer-hi una exploració tocant sols els millors arbres o cultius per a una determinada aplicació. *I com que no podien donar abast a tots els conreus, es posaven a florejar les terres de les masades i deixaven erms extensos abançalats de segona i de tercera tot concentrant l'esforç en les terres fetge. (Sense la terra promesa, 1991: 526, 1).*

Aquesta locució de base metonímica no l'hem trobada documentada en cap diccionari. Cf. *florejar el bosc* 'fer-hi una explotació tocant sols els millors arbres o els més apropiats per a una determinada aplicació, i no els altres.' (DCVB).

terra fetge+ *loc. nom.* 1. Terra⁵ vermella o marró molt fètil. *I com que no podien donar abast a tots els conreus, es posaven a florejar les terres de les masades i deixaven erms extensos abançalats de segona i de tercera tot concentrant l'esforç en les terres fetge. (Sense la terra promesa, 1991: 526, 2).*

Locució metafòrica perquè pren el color del *fetge* per donar el nom al tipus de terra. Cf. *fetge de vaca* 'terra argilosa vermella o bruna'.

3. El model composicional i la llengua d'Enric Valor: la geosinonímia

Enric Valor teixeix un model lèxic convergent: la norma fabriana actua de bastiment, d'estructura i l'enriqueix amb aportacions lexicosemàntiques i fraseològiques que pren dels clàssics antics i dels parlars vius. Aquesta manera de fer de l'escriptor de Castalla ha amerat pregonament el català que s'ha difós durant els darrers decennis entre els valencians. Hi havia el desig de conjugar dos objectius fonamentals i imprescindibles per a donar viabilitat a l'idioma: la construcció d'un estàndard compartit que asseure la comunicació entre els

parlants de tot el territori i que permeta arribar a un mercat cultural comú, i la identificació (emocional, social) d'aquests parlants amb el model.

Podem afirmar que Enric Valor va confeccionar un model lèxic literari de referència del català al País Valencià i aquest era un model fabrià. Per a corroborar aquesta manifestació ens recolzem en les estadístiques⁶ estretes de la tesi doctoral inèdita de Martines (2017) ja que Valor forneix el seu model lèxic amb paraules i fraseologia de tot el domini lingüístic, així crea un model composicional tal i com demanava Pompeu Fabra i segueix la doctrina de Guarner i Giner. L'escriptor castallut fa servir diferents mecanismes per a confeccionar aquest model de llengua mitjançant la seua obra literària. En les narracions trobem molts testimonis de variació sinonímica, de geosinònims que l'escriptor valencià fa servir algunes vegades en un mateix fragment. Açò ajuda a conèixer el més proper i, normalment també, el que s'utilitza en la llengua literària.

Un exemple que basteix aquest model composicional és el de *llaurador/pagès*.

A la notaria, com un dia de gala. Els pagesos i llauradors que venien a fer-hi les seues curtes o les seues misèrrimes escriptures, negligits i arraconats, congriaven una democràtica bonior en una sala a banda, en una peça desmanegada i fumosa on humilment s'havien deixat recloure.

Fa servir majoritàriament el geosinònim valencià *llaurador*, però també *pagès* del català general.

Seguidament mostrem un parell de casos de sinonímia.

- *destral* (26) i *estral* (5): prioritza la forma amb *d-* pròpia del català oriental i del català occidental, excepte el de la franja, davant la forma emprada al País Valencià que només la fa

---

⁶ El *DOLEV-Natura* consta de 1797 paraules i 349 UFs recopilades de la totalitat de l'obra literària del mestre valencià. 50 mots, 79 UFs i 72 acepcions no són enregistrats per algun dels diccionaris de referència (*DIEC2*, *DDL*, *DCVB* i *DNV*). Cal destacar que 5 de les 50 paraules sí que són presents en *VALOR* (4) i en el *DECat* (1); 12 de les 79 unitats fraseològiques les inventaria *VALOR* (9), el *DGMG* (1), el *DECat* (1) i el *GDLC* (1); i 3 de les 72 noves acepcions són registrades per *VALOR*. Tot això només quant al lèxic de la natura, no ho oblidem, el nostre punt d'atenció. El percentatge respecte al total de mots és del 3%, d'UFs és del 23% i d'acepcions del 2%. Destaca el de la fraseologia, cosa que es deu al fet que els personatges de les narracions de Valor reflecteixen la manera de viure i d'entendre el món de la gent del migjorn valencià i, a més, la fraseologia és la que més variació dialectal té i el *DIEC2* no n'arregla gaire.

El *DOLEV-Natura* és un diccionari descriptiu, per la qual cosa conté bona part de lèxic que no és inventariat pel *DIEC2*. Després d'examinar aquest lèxic hem comprovat que hi ha 244 paraules que no són arreglades per aquest diccionari i, d'aquestes, 112 no han estat incorporades pel *DDL*, un percentatge important perquè és un 47% del total. Aquestes paraules sí que han estat inventariades pel *DCVB* i/o pel *DNV*. Els diccionaris normatius no es caracteritzen per incloure gran quantitat de locucions, cosa que sí que fan els diccionaris descriptius (*DDL*, *DCVB*) i també el *DNV*; per açò el nombre de fraseologia no present en el *DIEC2* és més significatiu: 137. El *DDL* n'arregla 77, un 56% del total; les altres les hem trobades en el *DCVB* i/o el *DNV*. Finalment cal destacar un grup de 21 mots, 10 UFs i 16 acepcions normatives que han estat inclosos pel *DIEC2* i no pel *DDL*, descobrint que pot ajudar a completar aquest diccionari.

servir una vegada en diminutiu en la rondalla *La Mare dels peixos* i quatre en la locució *mànega d'estral*.

- *mas* (556), *masada* (62) i *masia* (20): *mas* és la paraula general que més vegades és present en el *COLEV*, és la predominant a la Foia de Castalla, d'on era Valor. Així i tot, també es troben altres mots com *masada*: part del català occidental i *masia*: el més estès a tot el territori de parla catalana.

Acabarem aquesta petita anàlisi amb els cas de tres conjunts de sinònims en els quals, encara que preval la forma valenciana, Valor fa servir altres sinònims o geosinònims.

- *Llaurador* (110): valencià i el de *camperol* (99): català general. Són els més usats per Valor. També fa servir el vocable del català central *pagès* (40); o altres com *terrassà* (11): d'algunes zones del català oriental; i *agricultor* (2): més general a tot el territori. Moltes de les escenes de les obres literàries del mestre castallut tenen lloc al camp, als masos, per això també utilitza altres mots com *mitger* (83), *masover* (41), *bracer* (32) i *hortolà* (5) que fan referència a persones que treballen al camp.

4. Obres citades

- Casanova, Emili. "Aportacions d'Enric Valor a la lexicografia catalana: el Vocabulari Castallut de 1948 d'Enric Valor i Josep Giner." Carbonell, A. ed. *Actes del simposi d'estudi i festa Enric Valor*, Alacant, Diputació d'Alacant, 1996: 157-180.
- . "Enric Valor, lexicògraf, salvador del lèxic i etimòleg". En Casanova, E. i Mora, R. i Sanchis, J. eds. *Enric Valor, un home de poble*. Agullent/València: Denes/IEVA, 2002. 189-224.
- . "La contribució d'Enric Valor a la lexicografia catalanovelenciana". En Verònica CANTÓ et al. Eds. *Enric Valor. El valor de les paraules*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2010. 168.
- Cascant, Josep V. "El lèxic de l'olivera, l'oliva i l'oli al Comtat", dins *Alberri*, núm. 24, 2014: 123- 211.
- CIMTAC = Martines, Josep i Martines, Vicent dirs. *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis*, amb la direcció adjunta de M. Àngels Fuster i Elena Sánchez. Alacant: ISIC-IVITRA, 2012.
- Conca, Maria. "La riquesa fraseològica en la producció rondallística d'Enric Valor." Carbonell, A. ed. *Actes del simposi d'estudi i festa Enric Valor*, Alacant, Diputació d'Alacant, 1996: 47-60.
- Colomina, Jordi. "Enric Valor i el lèxic normatiu". *Enric Valor, el valor de les paraules*. Alacant: Acadèmia Valenciana de la llengua, 2010: 152–167.

- CTILC = Rafel, J. (dir.). *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, disponible a Internet: <http://ctilc.iec.cat/>.
- DCVB = Alcover, A. M. i F. de B. Moll. *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca, Moll. Disponible a Internet: <http://dcvb.iecat.net/>.
- DECat = COROMINES, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona, Curial edicions catalanes/La Caixa, 1995. 10 vols.
- DDLC = *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, Institut d'Estudis Catalans, 1985. Disponible a Internet: <http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>.
- DFerrerPastor, v. Ferrer Pastor, Francesc, 1985.
- DIEC2 = *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2007. Disponible a Internet: <http://dlc.iec.cat>.
- DGMG v. Martí Gadea, Joaquim, 1891.
- DNV = *Diccionari Normatiu Valencià*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2014. Disponible a Internet: <http://www.avl.gva.es/dnv>.
- GDLC = *Gran diccionari de la llengua catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1998.
- Martí Gadea, Joaquim. *Diccionari General Valencià-Castellano*, València, 1891.
- Martines, Josep. "El canvi semàntic a propòsit de *enze*, *enza*: un estudi del lèxic d'Enric Valor". *Ítaca. Revista de Filologia* 2 (2011): 143-204.
- Martines Llinares, Joan de Déu. "El diccionari de la Natura de l'obra d'Enric Valor." *Mirabilia/MedTrans* 2 (2015): 191-207.
- . "El diccionari de l'obra literària d'Enric Valor. La natura (dolev-Natura). Volum I. Manifestacions de la natura: els fenòmens, els vents, els cel i els astres i el clima." *eHumanista/Monographs*, 2019. Disponible a internet: [https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/default/files/sitefiles/publications/monographs/Volum I Les manifestacions de la natura definitiu.pdf](https://www.ehumanista.ucsb.edu/sites/default/files/sitefiles/publications/monographs/Volum%20I%20Les%20manifestacions%20de%20la%20natura%20definitiu.pdf)
- Martínez, Frederic i Floreal Palanca. *Utilitatge agrícola i ramaderia. Temes d'etnografia valenciana (III)*, València, 1991.
- Pellicer i Bataller, Joan. *Costumari botànic*. Picanya: edicions Bullent, 2000.
- . *Costumari botànic* [2]. Picanya: edicions Bullent, 2004.
- . *Costumari botànic* [3]. Picanya: edicions Bullent, 2004.
- Rafel, Joaquim. "Valor i el lèxic català" dins Salvador, V. i Lawick van, H. eds. *Valoriana. Estudis sobre l'obra de Valor*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, 1999: 75-104.
- Romeu, Xavier. *Breu diccionari ideològic*. Barcelona: Teide, 1976.
- Valor, Enric. *Obra literària completa* València: editorial Gorg, 1975-76. 2 vols.

- . *Obra literària completa Volum III*. València: Fernando Torres editor, 1982.
- . *Vocabulari fonamental*. Esplugues de Llobregat: Plaza i Janés, 1988.
- . *Vocabulari escolar de la llengua*. València: Carena, 1989.
- . *Rondalles valencianes d'Enric Valor*. València: Bullent, 2010-2015. 8 vols.
- . *Sense la Terra promesa*. València: Tàndem, 1991.
- . *Temps de batuda*. València, Tàndem, 1991.
- . *Enllà de l'horitzó*. València, Tàndem, 1991.

5. Diccionari del treball del camp

A

aclotar v. (2)

1. *tr.* Algú, fer clots¹, en un camp o en un terreny, per plantar-hi (*DIEC2*). *Senyalar, doncs, als estius, i aclotar a la tardor i a l'hivern.* (*Temps de Batuda*, 1991: 25, 29).
  - *adj.* Com que l'establiment de Justí era freqüentat per gent jornalera, també hi solia aparèixer alguna vegada un o altre propietari rural amic de la tabola a cercar peons o a convidar un encarregat o els homes que havien acabat una llarga feina en una masia -aclotada, batuda, verema-. (*Sense la terra promesa*, 1991: 439, 10).

•aclotada f. (1)

1. [NCOMPT] Acció d'aclotar¹ (*DCVB*) *Cada estiu es senyalaven dotze, quinze mil ceps, o siga els punts on s'havien de plantar. En acabant, venien les aclotades.* (*Temps de Batuda*, 1991: 25, 25).

•**aclotador** *m.,f.* (1)

1. [NCOMPT] Persona que aclota¹ (DCVB). [...] i això donava ocupació també als especialistes: senyaladors, aclotadors, pràctics en la preparació de planters i en el maneig de les estaquetes i els barbats. (Sense la terra promesa, 1991: 238, 3).

•**aclotat** *adj.* (1)

1. Vegeu *aclotar* v.

•**acostalar** v. (7)

1. *tr.* Reunir llenya, diverses parts d'una planta o rames en costals¹ (DCVB, DNV). [...] i a acostalar llenya no el guanya ni una colla sencera de llenyaters. (Contalles de la boira, 1982: 332, 9).

•**acostalador** *m.,f.* (1)

1. [NCOMPT] Persona que acostala¹ (DCVB). *Ja feia mitja hora bona que Paella havia eixit, i Pep -el seu acostalador- i jo, que vetlàvem amb ell -la dona i els xics ja s'havien gitat-, ens enquireràrem.* (Contalles de la boira, 1982: 334, 27).

acotar v. (49)

2. *intr. pron.* Inclinar-se cap a terra doblegant les cames. *Pensat i fet! S'acota, agafa dues pedretes i, clof!* (El rei Astoret, 1975: 332, 5).
  - *adj.* Toni, Rafel i Llorencet, acotats en aqueixa penosa positura del segador, falç en mà, els torsos nus i els capells de palla d'arròs estacats, no donaven repòs als seus braços musculosos ni als seus renyons soferts. (Temps de batuda, 1991: 156, 22).
3. •*tr.* Delimitar una extensió de terreny per indicar-ne la propietat o l'exclusivitat d'ús. - *Don Albert, quan acotarem el tros? No per mi... per a mi tota la serra val, sempre que siga seua. Jo, amb pagar-li els costals...* (Sense la terra promesa, 1991: 179, 20).
  - *adj.* -Home -vaig dulcificar-ho-, la meua tia, que jo sàpia, no ho tenia acotat ni vedat, ni nosaltres tampoc. (Temps de batuda, 1991: 177, 11).

acotat *adj.* (6)

1. Vegeu *acotar* v.

adob *m.* (25)

1. [NMASS] Substància afegida a la terra perquè siga més productiva. ⇒ ~ *químic*, ~ *orgànic*. -*Anem-hi, doncs, que el dia curteja, i jo vull parlar amb Jeroni dels adobs que cal que tirem a l'olivar i de si ja pot dur-me a casa la meua part de l'oli que hem fet.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 485, 23).

LOCUCIONS

tenir adob *loc. verb.* 1. Vegeu *tenir v.*

adobar *v.* (30)

4. *tr.* Posar adob a la terra o a un vegetal. *¡Adoba les terres de la serra i de la vall, engrosseix el riuet que mou les moles del Molí de les Reixes; prepara'm bé les llenques, jovades i masos que vaig a comprar!...* (*El jugador de Petrer*, 1976: 202, 22).

➤ *adj.* [...] però allà tenim aigua a manta, tota la que volem; allà fa calor bona part de l'any; la terra nostra és adobada de segles... (*Sense la terra promesa*, 1991: 57, 26).

LOCUCIONS

•**tenir adob** *loc. verb.* 1. Vegeu *tenir v.*

•**adobat** *adj.* (7)

1. Vegeu *adobar v.*

afollar *v.* (2)

2. *intr. pron.* Malmetre's un fruit. *S'enrojaren les hortalisses, s'afollaren les olivetes, i la cendrada va fer malbé el pàmpol de la vinya i va secar els raïmets.* (*El pollastre de festes*, 1976: 401, 2).

agarberar *v.* (2)

1. *tr.* Fer una o més piles amb objectes o llenya. *I mentre que els soldats hi anaven agarberant centenars i centenars d'aroves de llenya grossa [...].* (*Història d'un mig pollastre*, 1976: 433, 10).

- *adj. [...] comptava per damunt damunt els troncs tallats, la llenya fina feta i agarberada, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 113, 14).*

agarberat *adj.* (3)

1. Vegeu *agarberar* v.

agrari *adj.* (6)

1. De l'agricultura¹. [...] *que jo no creia que el país podria seguir avant sense una reforma agrària que acabàs o milloràs aquelles estructures antiquades i injustes. (Temps de batuda, 1991: 166, 14).*
2. Dels agricultors¹. [...] *d'orgullosa miopia dels dinàmics propietaris agraris valencians que, abans del bloqueig, inundaven de pomes d'or una Europa freda [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 604, 15).*

agrícola *adj.* (71)

1. Agrari¹. ⇒ *explotació ~, perit ~, producció ~. [...] se'n va alegrar molt i l'informà sobre totes les circumstàncies i problemes de les explotacions agrícoles, ramaderes i forestals. (Sense la terra promesa, 1991: 108, 27).*
2. Que defensa els interessos dels agricultors¹. ⇒ *col·lectivitat ~. -Jo no estic gaire experimentat tampoc en el cas d'una col·lectivitat agrícola; [...] (Temps de batuda, 1991: 352, 1)*
3. Agrari². ⇒ *treball ~, activitat ~. [...] en començar l'activitat agrícola més important: la verema i la seua conseqüència la vinificació. (Enllà de l'horitzó, 1991: 288, 14).*
4. Lloc, dedicat preferentment a l'agricultura. *Segona Internacional condemnant la bogeria marroquina. Ja hem vist també com el director de Conciència Social feia sovintejades visites als pobles agrícoles importants com Cassana, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 265, 3).*
5. Temps, dedicat preferentment a l'agricultura. ⇒ *exercici ~, any ~. Aquell any agrícola, tot i ser plovedor, havia estat desastrós per als sembrats per manca d'adobs químics, [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 291, 12).*

6. Recurs, utilitzat per a l'agricultura. ⇒ *maquinària* ~. "Els responsables tindran al seu càrrec la cura de les cavalleries i el manteniment de la maquinària agrícola, amb les ajudes tècniques necessàries; [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 18, 43).

•agricultor *adj.* (1)

1. Col·lectiu humà, dedicat a l'agricultura¹. [...] *pintorescament encavallat en un terreny trencat i delitós que hi ha al peu de la Penya Roja -un immens cap de lleó de prop de mil tres-cents metres d'altitud- veiem el petit poble de Tibi, agricultor, llenyataire i ramader; [...]. (La Foia de Castalla, 1982: 319, 15).*

agricultor *m.,f.* (2)

1. [NCOMPT] L'aurador¹. [...] *una vil·la senyorívola d'un patrici vingut del mateix Laci, rodejada de polides barraques habitades per soferts i hàbils agricultors indígenes, [...]. (El llenyater de Fortaleny, 1975: 31, 10).*

agricultura *f.* (37)

1. [NINCOMPT] Activitat humana consistent en el cultiu de la terra. *El camarada Uribe, del Partit Comunista, ha estat nomenat ministre d'agricultura; [...]. (Temps de batuda, 1991: 347, 12).*
2. [NINCOMPT] Conjunt de tècniques de l'agricultura¹. ⇒ ~ *intensiva*, ~ *tradicional*. *En va colpir la conjunció de les dues estampes, tan oposades: la de la pau idíl·lica de l'agricultura tradicional i la de la revolta de la joventut, que es posava en peu per intentar canviar el món. (Temps de batuda, 1991: 183, 2).*

agronomia *f.*

1. [NINCOMPT] Ciència que estudia el conreu del sòl.

agronòmic *adj.* (4)

1. Peritatge o consell, de l'agronomia¹. *-No tant, no tant; algun consell agronòmic... (Sense la terra promesa, 1991: 336, 28).*

agropecuari *adj.* (1)

1. Dedicat a l'agricultura i a la ramaderia. *La inspecció, que durà tres dies, es donà per satisfeta quant a l'administració, les indústries agropecuàries, la comptabilitat, els conreus. (Enllà de l'horitzó, 1991: 101, 15).*

agullada *f.* (1)

1. [NCOMPT] Bastó llarg que té en un cap una paleta per a netejar la rella de la terra que s'hi agafa i a l'altre cap una punta de ferro. *Quan els va dir que dins mateix de l'alcavó hi havia una serp grossa com la soca d'un pi que es bevia l'oli, s'avalotaren tots i agafaren aixades, fessos, pics, destrals, agullades i garrots de ses cases. (El xiquet que va nàixer de peus, 1975: 296, 8).*

aixa *f.* (1)

1. [NCOMPT] Eina que serveix per a desbastar la fusta, consistent en una fulla metàl·lica, ampla i corbada, adaptada transversalment a un mànec de fusta. *Eren els artesans especialment, no tots: algun ferrer, algun manyà, fusters, mestres d'aixa o de carros, dels més ben situats econòmicament; [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 215, 10).*

aixada *f.* (24)

1. [NCOMPT] Eina que serveix per a cavar la terra, consistent en una planxa de ferro tallant, adaptada transversalment a un mànec de fusta amb què forma un angle agut. *Carros, galgues, cabassos, aixades, picoles, fessos, perpals, sàries, garbells i qui sap quants i quants entriquells, eines i ferramentes van eixir de pastadors, armaris i escudellers o es van despenjar d'estaques. (Don Joan de la panarra, 1976: 352, 3).*

aixadella *f.* (6)

1. [NCOMPT] Aixada¹ que té un escarpell en una part del full. *Adrià li havia manat a fer ferraments més xicotets que els que es gastaven a la comarca —una destraleta, una aixadella, una corbelleta, un llegonet—, [...]. (Nabet, 1976: 358, 7).*

aixol *m.* (2)

1. [NCOMPT] Aixol¹ petita. [...] *ple d'aixades, pics, picoles, escarpres i martells de pedrapiquer, un perpall, un aixol, un descorconador, aixadelles, alguna rella, cabassos i altres entriquells de camp. (Sense la terra promesa, 1991: 212, 17).*

aladre *m.* (3)

1. [NCOMPT] Instrument agrícola arrossegat per una bèstia i que serveix per a llaurar. *Grandot i arriscat n'era el primer, i així mateix el segon, els quals agafaven l'aladre de l'esteva i feien el que no feia ningú en el terme: llaurar, de sol a sol, una llenca de sis fanecades. (Home roig, gos pelut i pedra redona, 1976: 248, 2).*

albarda *f.* (14)

1. [NCOMPT] Peça dels arreis de les bèsties de càrrega que s'adapta al llom i que s'usa per al transport de coses pesades. *Ell va a la quadreta, aparella l'ase, li posa el "bàstum", que era un espècie d'albarda amb uns pals carregadors per a tragar costals, [...]. (El llenyater de Fortaleny, 1975: 33, 6).*

albarder *m.* (17)

1. [NCOMPT] Persona que fabrica albardes¹. *S'acostaren els altres dos i de dues estirades llevaren els cabassos que tapaven el pobre albarder. (L'albarder de Cocentaina, 1976: 170, 21).*

ANTROPONÍMIA

albarder *m.* [...] *fa més de cent anys vivia un bon home a qui deien "l'albarder", perquè tenia per ofici de fer albardes, sàries, arganells i altres arreis per a les cavalleries. (L'albarder de Cocentaina, 1976: 155, 2).*

almàssera *f.* (8)

1. [NCOMPT] Molí d'oli. *A la tardor, fer la verema, arreplegar olives i dur-les a l'almàssera (feina que s'acaba entrat l'hivern), sembrar; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 162, 5).*

amargenar *v.* (1)

1. *tr.* Fer marges¹. [...] *a esfonsar garriga, a llaurar fondo en els guarets plens d'ermura, a amargenar les jovades noves i verges, a plantar pomeres i cirerers. (La idea de l'emigrant, 1982: 209, 11).*

anyada *f.* (10)

- 1a. •[NCOMPT] Any^{1a} que s'organitza en relació amb les tasques de l'activitat agrícola i en vistes a la collita. *"El fem actua amb lentitud, biològicament i per tant no és d'una eficàcia plena en una anyada agrícola, però ja de primer antuvi estova la terra i afavoreix la penetració de les aigües plujanes, acreix la nitrogenació i facilita l'expansió de les arrels". (Enllà de l'horitzó, 1991: 218, 7).*
- 2a. [NCOMPT] Quantitat de fruits d'una espècies que ha produït la terra en un any determinat. *Ells eren sempre de l'any que ve! Així deien almenys quan hi havia una*

mala anyada -cas freqüent- i s'aconhortaven com podien. (Sense la terra promesa, 1991: 203, 23).

- 2b. •[NCOMPT] Producció de vi¹ corresponent a una collita determinada. [...] *i la del vi, que, en el cas de Toni, s'havia estipulat entre aquest i Llorenç des d'abans de ser nostra la Casa Gran, en quaranta cànters anyada, fora de la sega, en què en rebia dos litres diaris. (Temps de batuda, 1991: 300, 14).*

aparell *m.* (1)

1. [NCOMPT] Conjunt d'arreu dels animals de càrrega. [...] *es van comprar tres elegants corsers amb el seu aparell redó per a ser muntats, [...]. (Esclafamuntanyes, 1976: 48, 11).*

aparellar *v.* (14)

1. *tr.* Algú, posar l'aparell¹ a un animal de càrrega. *Pare i mare van fer el cor fort: ella va amanir la berena i ell va aparellar l'ase i no van deixar conèixer al xic la processó que els anava per dins. (El gegant del Romaní, 1975: 217, 12).*

➤ *adj.* *I m'hi vaig trobar una mula aparellada per a mi. (Enllà de l'horitzó, 1991: 328, 26).*

aparellat *adj.* (2)

1. Vegeu *aparellar v.*

arganell *m.* (23)

1. [NCOMPT_{pl}] Cistell de malla ampla, fet de castanyer o d'espart, que es posa a cada costat dels animals de càrrega. *Així, que quan veren el pollastre gramàtol com eixia a poc a poc dels arganells de l'haca, ja podeu pensar-vos quin goig dissimulat els va córrer per tot el cos. (El pollastre de festes, 1976: 391, 19).*

arrabassar *v.* (12)

2. *tr.* Algú, arrancar un arbre o una planta des de la rabassa^{1a}. *Ell ara voldria ser jove, fadrí llenyataire com aquells, i campar per les solituds descimalant pinedes, arrabassant coscolls, fent feixos de punxosa xara [...]. (Tres plets de Pasqua Granada, 1976: 307, 10).*

arreu *m.* (8)

1. [NCOMPT] Conjunt d'elements que es posen a les bèsties de sella o a les de tir per a fer la seua faena. *Per al meu estimat nebot don Albert Mauri de Rocafort, deixe el meu cabriolet de luxe i el cavall bai, amb tots els arreus". (Sense la terra promesa, 1991: 14, 24).*

arrier *m.* (7)

1. [NCOMPT] Traginer¹. *I Tallamans l'informà degudament dels costums de la partida, sabuts per confidències de pastors i arriers, i dels que n'eren: segur vint-i-cinc. (Don Joan de la Panarra, 1976: 344, 6).*

arropar *v.*

1. *tr.* Tirar arrop al vi¹.
  - *adj. [...] es begué vi arropat de Beneixama; [...]. (Les animetes, 1976: 277, 11).*

•arropat *adj.* (1)

1. Vegeu *arropar v.*

atifell *m.* (12)

2. [NCOMPT] Instrument de treball agrícola. *Ell, en un racó de l'hort, albirà un cobertís i el trobà de ple d'eines de conreu, com aixades, aixadelles, fessos, estisores de podar, raors d'empeltador, cabassets de llata, rastells, espart picat i altres atifells de l'ofici. (El gegant del Romaní, 1975: 224, 1).*

•aventar *v.* (4)

1. Vegeu *ventar v.*

b

baleig *m.*

1. [NMASS_{pl}] Conjunt de residus de palla, d'espiga o de gra sense espellofar, que cauen amb el gra en destriar-lo de la palla.

baleja *f.* (1)

1. [NCOMPT] Escombra feta de rames de bedoll¹ o d'altres plantes emprada per a balejar o escombrar l'era (*DIEC2*). -*No, ara en tornar li ajudaré, i a la vesprada, que estaré més descansat, tiraré bé de pala i de baleja.* (*Temps de batuda*, 1991: 243, 18).

balejar *v.* (6)

1. Separar amb una escombra feta de rames de bedoll¹ els baleigs¹ del gra. *Pensí d'eixir quan tots estiguessen a les eres, torbats aventant, balejant, escombrant.* (*Temps de batuda*, 1991: 253, 8).

bast *m.* (2)

1. [NCOMPT] Peça dels arreus¹ de les bèsties de càrrega que s'adapta al llom i que s'usa per al transport de coses pesades. [...] *però gustós va imitar el seu cosí durant unes hores lligant garbes en el bast i sortejant espantades i guits de l'atzembla martiritzada pels tavans, [...].* (*La idea de l'emigrant*, 1982: 291, 4).

batedor *m., f.* (18)

1. [NCOMPT] Jornaler que treballa batent^{1a} cereals, llegums, fruita seca o olives. *Els batedors, amb nou mules amb els seus rutlons, roda qui roda, no en trauran res en clar.* (*El rei Astoret*, 1975: 313, 2).

batedora *f.* (1)

1. [NCOMPT] Màquina per a separar la llavor dels cereals o llegums de la pell. [...] *que anava perdent-se en les grans extensions cerealistes de la Manxa, on ja apareixien*

les segadores i les batedores mecàniques, pràctiques i òrfenes de virgiliana poesia.
(*Temps de batuda*, 1991: 201, 17).

•**batoll** *m.* (3)

1. [NINCOMPT] Moviment bulliciós d'una multitud o d'un lloc. *Roc i Albert van pujar a les Gatoses. Hi havia allà un gran batoll -els castellans i tota la seua gent-; en primer lloc procediren a acotar el tros de bosc convingut, amb senyals de calç; [...].* (*Sense la terra promesa*, 1991: 11, 17).

batolla *f.*

1. [NCOMPT] Eina de batre¹ cereals i llegums formada per dos bastons units d'un cap per una corda.

batollar *v.*

1. *tr.* Batre amb les batolles¹.

batre *m.* (1)

1. Vegeu *batre v.*

batre *v.* (54)

- 1a. *tr.* i *intr.* Algú, una bèstia de tir o una màquina, separar per colps, fricció o altre procediment mecànic el gra dels cereals o dels llegums de la pell o de la tavella. ⇒ ~ *el blat*. *Saber llaurar, sembrar, empeltar, batre, veremar... Això hade saber un camperol!* (*La idea de l'emigrant*, 1991: 210, 10)

➤ *m.* *Al tornar les mules de l'aljub, es va reprendre la monòtona feina del batre.*
(*Temps de batuda*, 1991: 198: 20).

➤ *adj.* *Ja en el graner tot el gra batut, tornaren tots a l'era, ara agranada i arruixada, i llavors formàrem un gran rogle tots asseguts.* (*Temps de batuda*, 1991: 202, 15).

- 1b. •*tr.* i *intr.* Algú, una bèstia de tir o una màquina, batre^{1a} en una extensió de terreny determinada. *Férem per fi cap a casa de Llorenç. Era la darrera del poble per la part de migjorn, sense cases al davant i de cara a sol ixent, prop d'unes eres on aquell matí batiem.* (*Temps de batuda*, 1991: 287, 16).

batuda *f.* (81)

1. [NCOMPT] Acció de batre^{1a}. *El dugueren al final a una alqueria enorme, on es veien corrals i altres dependències, sènies vessant aigua, eres amb pallús de passades batudes. (El darrer consell, 1976: 374, 4).*
2. [NCOMPT] Estesa de garbes disposada a l'era per batre-les.

batut *adj.* (5)

1. Vegeu *batre* *v.*

birba+ *f.* (1)

1. Acció de birbar¹. *A la nit, quan Aleix tornà amb el Mingarro de veure la birba, sa mare el cridà a l'entresol que donava al carrer, en el costat oposat al menjador, l'entrada enmig. (L'ambició d'Aleix, 1982: 143, 23).*

birbador *m., f.* (3)

1. [NCOMPT] Persona que birba¹. [...] *se n'hi havia anat amb les birbadores del blat, entre les quals es trobaven, com aquella vespra de sant Joan, Vicenteta [...]. (L'ambició d'Aleix, 1982: 131,17).*

birbar *v.* (5)

1. *tr.* Arrancar les males herbes d'un sembrat amb una eina o amb una màquina. [...] *si se n'anava al llavador o a birbar o entrecavar a les hortes, tancava amb el pany i s'emportava la clau dins la butxaca, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 301, 18).*

boter *m. f.* (2)

1. [NCOMPT] Persona que fa i ven bótes¹. [...] *els amos de tendes i botigues; els boters, importants en un país on predominava la vinificació. (Sense la terra promesa, 1991: 32, 12).*

boteria *f.* (1)

1. [NCOMPT] Taller on es fabriquen i es venen bótes¹. [...] *bótes enfront de les boteries, carros parats al carrer i tot allò que se'ls plantava per davant, i sense esperar que tocassen les deu. (Sense la terra promesa, 1991: 539, 30).*

bracer *m., f.* (22)

1. [NCOMPT] Jornaler agrícola. (*Cas de ser possible, es tractarà d'homes que en l'antiga estructura de la propietat hagen acomplit serveis de direcció de les colles de bracers.*) (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 18, 41).

C

camp *m.* (416)

2. [NINCOMPT] Zona de població poc densa i esparsa, amb una economia bàsicament agrícola. ⇒ *la vida del ~, gent del ~, home del ~. Jo encara tenia plena confiança en l'home del camp, en el bracer, és clar.* (*Temps de batuda*, 1991: 163, 21).
6. •[NINCOMPT] Conjunt d'activitats agrícoles i ramaderes. ⇒ *treball del ~. ¡Allà hi havia la veritat rude i primigènia de la vida de la humanitat: la veritat del camp, de l'antiquíssima agricultura, mare nostra!* (*La idea de l'emigrant*, 1982: 288, 30).

camperol *adj.* (34)

- 1a. Característic del camp². ⇒ *vida camperola. [...] viure una vida senzilla, amerar-se de sol i aire enmig dels seus horts i els seus guarets, i continuar així la tradició camperola de la família, [...].* (*La Mare dels Peixos*, 1975: 78, 18).
- 1b. Algú, del camp². *Van preguntar també a gent camperola que anaren trobant, per on eixirien de la foia aquella, i els assenyalaren un suau coll, a la part de llevant, que es deia la Canal.* (*Els guants de la felicitat*, 1975: 136, 7).

camperol *m., f.* (99)

1. [NCOMPT] Llaurador¹. *Don Joan passà, per una altra porta, en una ampla cuina on hi havia molta gent —traginers, comerciants, camperols, pescadors— tots rodant una gran taula i disposant-se a sopar.* (*Don Joan de la Panarra*, 1976: 327, 22).

2. •[NCOMPT] Llaurador². *Basília s'embruixà amb el timbre de la seua veu, amb els seus gestos espontanis, interessants, que no eren ja de camperol rústec. (La idea de l'emigrant, 1982, 218, 15).*

campestre *adj.* (14)

1. Característic del camp^{1b}. *Començà a parlar-li animadament de projectes per a l'esdevenidor; concretament, de la reforma de la mansió campestre més bella que posseïa: l'antic castell en les Highlands. (Danys mínims sobre coberta, 1982: 381, 8).*
2. Camperol^{1a}. *Tots dos duïen un cabrit al be; era com en un quadro campestre i ingenu de Joaquim Sunyer. (Temps de batuda, 1991: 112, 28).*

carbó *m.* (42)

1. [NMASS] Substància combustible, sòlida, lleugera i negra d'origen principalment vegetal i composta essencialment de carboni. *Les tals porres eren d'una mescla de resina, sofre i carbó de bedoll —un secret de l'orient que ells havien perçat. (El Castell del Sol, 1975: 115, 8).*

carbonada *f.* (1)

1. •[NCOMPT] Època de carbonejar¹. *Cas de sortir-los bé l'operació de frau, tot allò eren beneficis nets, i, al llarg de la carbonada, podia repetir-se algunes vegades. (Sense la terra promesa, 1991: 113, 31).*

•**carbonejada** *f.* (1)

1. [NCOMPT] Acció de carbonejar¹. *Per desgràcia, açò no són les carbonejades de les Gatoses, és a dir, un afer d'homenies. (Sense la terra promesa, 1991: 21, 2).*

carbonejar *v.* (1)

1. *tr.* Convertir en carbó un tros de fusta, un arbre o un bosc. *Una volta arribats a la masia ben abans de les dotze, descansaren i emprengueren a peu el camí del bosc on carbonejaven, que era a trasposta i un bon tros lluny de la casa. (Sense la terra promesa, 1991: 88, 19).*

carboner *m., f.* (27)

1. [NCOMPT] Persona que fa carbó¹. [...] *la qual llüia una cabellera tan negra i brillant com aquell carbó que baixaven els carboners de la Covalta; [...]. (La mestra i el manyà, 1975: 388, 4).*

carbonera *f.* (24)

1. [NCOMPT] Pila de fusta tapada amb llenya verda, herba i terra, construïda per obtenir carbó¹ mitjançant la combustió lenta de la fusta. *Tres carboneres, sense saber com ni com no, havien pres massa aire per esfondrament d'alguns fumerals. (Sense la terra promesa, 1991: 87, 15).*

cavar *v.* (25)

- 1a. *tr.* i *intr.* Remoure la terra conreada amb una eina apropiada per afavorir-ne l'aireig, el drenatge i l'adobament. *-¿És igual u que a força de llaurar i cavar ha arribat a comprar-se un bancal propi, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 185, 9).*
- 1b. *tr.* Cavar^{1a} la terra en una plantació o un conreu. [...] *es van posar alegrement a cavar les soques dels ceps per tal que, quan es fes gros el raïm, no s'arrossegàs per terra. (Peret, 1976: 283, 17).*
- 1c. *tr.* Cavar^{1b} el terreny en el qual s'ha plantat una planta, un fruit o una llavor.
2. *tr.* Un humà o un agent meteorològic, obrir una cavitat o una via en un terreny, en una massa de terra o en una massa de roques. [...] *ha fet marxar trenta olivarons, ha cavat un gran aljub i ha bastit una petita parada i una aigüera a fi que no se li arramble el reclot, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 210, 17).*
  - *adj.* *El camí, sempre rost, feia recolzes en racons agrests, on pregons regalls cavats per les torrentades i entrebancats per enormes roques arrossegades fins allí per les aigües [...]. (Contalles de la boira, 1982: 325, 21).*

LOCUCIONS

fora del cavat+ *loc. adj.* 1. Vegeu *fora adv.*

cavat *adj.* (1)

1. Vegeu *cavar v.*

•cavat *m.* (1)

1. Vegeu *fora adv.*

cendra *f.* (22)

2. •[NINCOMPT] Oídium^{1b}. [...] *com ara les vinyes, s'havien ensofrat contra la cendra i, quan caldria, les polvoritzarien amb una solució de sulfat de coure per a evitar l'avanç del mildiu.* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 218, 19).

cendrada *f.* (4)

1. [NINCOMPT] Oídium^{1b}. *Una malesa! S'enrojaren les hortalisses, s'afollaren les olivetes, i la cendrada va fer malbé el pàmpol de la vinya i va secar els raïmets.* (*El pollastre de festes*, 1976: 401, 2).

ceresià+ *adj.* (1)

1. De Ceres, deesa romana protectora de les messes¹ i l'agricultura. [...] *com una ofrena; per les boques entreobertes dels oficients del ritus ceresià -on no faltaven les sacerdotesses-, cofats amb capells amples com a para-sols, sorgia una lletania endormiscada de cançons; [...].* (*Sense la terra promesa*, 1991: 1, 11).

collera *f.*

1. [NCOMPT] Collar de couro farcit de material tou que protegeix el coll de l'animal de tir en junyir-lo.

colleró *m.* (3)

1. [NCOMPT] Collera¹ petita. *-Pots ajudar-me a fer albardes, a cosir selles o a repuntar collerons.* (*L'albarder de Cocentina*, 1976: 159, 25).

collidor *adj.* (2)

1. •Terra, que dona molts fruits. [...] *el mas de la Foia Roja, una terra collidora que, en altres mans, hauria estat una suficient base de prosperitat per a una família tan curta com eren ells dos.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 19, 29).

collidor *m., f.* (9)

1. [NCOMPT] Persona que es dedica a collir². [...] *la vella Dorotea amb els seus ulls cansats i la collidora novençana, que ja no ho era tant, naturalment. (L'ambició d'Aleix, 1982: 131, 19).*

collir *v.* (83)

1. *tr.* Arrancar una flor, un fruit, una herba, un bolet o un branquilló d'una planta, d'un arbre o del lloc que creix. *I s'hi acostà a collir-lo. Deixà el fes, s'agafà al romaní, ben estacats els peus en la terra blana, i pegà estirada. (El gegant del Romaní, 1975: 215, 7).*
  - *adj.* [...] *i embotit fregit acompanyat d'unes gustosíssimes bajoquetes, que resultà que eren de secà, d'allí mateix, collides en la valleta, per bé que no de la Casa Gran. (Temps de batuda, 1991: 80, 11).*
2. *tr.* Fer la collita^{1a} dels productes de conreu. ⇒ ~ *el blat*, ~ *ametles*. *Ja saps que quan t'ajude a sembrar o a collir ametles o a arplegar oliva o a ensacar garrofes, [...]. (Nabet, 1976: 357, 1).*
  - *adj.* [...] *creilles de secà autòctones, fruites seques collides de la vora de casa, i un pa moreno, ullat i dolç, segurament del millor blat de les pròpies terres de sembradura. (Sense la terra promesa, 1991: 92, 4).*
5. *+tr.* Arrancar. *I quan ella m'ho veu, pèm!, li pega estirada i li cull un cabell d'or. (El xiquet que va nàixer de peus, 1975: 293, 1).*

•**collit** *adj.* (5)

1. Vegeu *collir v.*

collita *f.* (109)

- 1a. [NCOMPT] Treball agrícola consistent a collir¹ els productes d'un conreu. *Era cert: ja no quedava cap collita ni cap feina important en el mas, tot sembrat i arreglat esperant l'hivern llarg i cru. (L'ambició d'Aleix, 1982: 127, 13).*
- 1b. [NCOMPT] Conjunt de productes d'un conreu una vegada arrancats de la planta o del sembrat. ⇒ ~ *de vi // bona ~*. *Hi ha bona collita de vi i disposem del reforç de la pensió, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 419, 16).*

- 1c. [NCOMPT] Conjunt de productes d'un correu que s'espera collir². *I encara que es pensa que el mas us deu anar bé, sobretot ara que les collites són totes vostres... (La idea de l'emigrant, 1982: 265, 29).*

colliter+ adj. (1)

1. Arbre o planta, que fa collita^{1c} d'un producte determinat. *Jo, ben menut, coneixia a fons -és clar que amb coneixements vulgars però certers- tota mena d'arbres colliters de la nostra zona climàtica, [...]. (Temps de batuda, 1991: 20, 2).*

colliter m., f. (7)

1. [NCOMPT] Persona que té collita^{1c} d'un producte determinat. —*És que jo he estat un gran colliter de garrofes — es justificà l'hereu—, i fóra molt dolorós per a mi anar-me'n quan encara fossen a l'arbre. (El jugador de Petrer, 1976, 202, 5).*

conrear v. (21)

- 1a. *tr.* Sotmetre una planta o una espècie vegetal als treballs necessaris destinats a afavorir-ne la producció. [...] *ha cavat un gran aljub i ha bastit una petita parada i una aigüera a fi que no se li arramble el replot, i fins i tot hi pot conrear hortalisses. (Sense la terra promesa, 1991: 210, 19).*

➤ *adj.* [...] *on creixien la vincladissa palmera i l'esclatant magraner, el llimoner esponerós i la bardissa de flors conreades i flairoses. (L'ambició d'Aleix, 1982: 95, 29).*

- 1b. *tr.* Sotmetre la terra als treballs necessaris per a la producció de plantes i fruits. ⇒ ~ *un hort*, ~ *un camp*. [...] *fins i tot passant-se temporades en la "caseta de Monlió" (o de Garibaldi) fent-se tot sol el menjar i, com el comte Lleó Tolstoi, conreant amb les seues mans el seu tros de terra. (Sense la terra promesa, 1991: 53, 16).*

➤ *adj.* [...] *la seua ànima, malmesa per una infantesa penosa i després pel sacrifici de pujar la masada mal conreada per son pare, no deixà mai de ser eixuta i avara. (La idea de l'emigrant, 1982: 209, 20).*

- 1c. •*tr.* Conrear^{1b} la terra d'una propietat, d'una explotació o d'una zona geogràfica. [...] *un matrimoni sense fills, ell un home ja de més de quaranta anys, que es bastava, amb una mula, per a conrear aquella curta possessió. (Sense la terra promesa, 1991: 248, 12).*

- *adj.* La realitat era que totes tres col·lectivitats locals havien conreat l'ample camp de Cassana amb un amor i una cura generosa [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 217, 14).

LOCUCIONS

vida conreada+ *loc. nom.* 1. Fet de viure, còmode, confortable. *Es deia; avui que s'arriscava a parlar-se amb una encara tímida franquesa, que havia pagat un preu bastant elevat per la seguretat i benestar dels seus i per la vida conreada i fastuosa que havia cobejat.* (Danys mínims sobre coberta, 1982: 368, 28).

•conreat *adj.* (37)

1. Vegeu *conrear v.*

conreu *m.* (72)

1a. [NCOMPT] Acció de conrear^{1a}. [...] *especialitzats, bons coneixedors del conreu de la vinya amb peu americà a Catalunya -atacada abans que el País Valencià-, [...].* (Temps de batuda, 1991: 26, 21).

1b. [NCOMPT] Acció de conrear^{1b}. *Jaume havia somiat moltes vegades en un fill que l'acompanyàs en la penosa pesca i en un altre que li ajudàs en el conreu dels bancals.* (La Mare dels Peixos, 1975: 56, 11).

1c. •[NCOMPT] Acció de conrear^{1c}. *A la mitja llum, entreveia el pla de conreus i el poble, allí més amunt, dolçament reclinat en les seues muntanyoles. Quina plàcida bellesa!* (L'envejós d'Alcalà, 1975: 174, 13).

2. •[NINCOMPT] Cura d'algú o d'un animal. *Amb el bon conreu que li procurava l'àvia, la fadrina del nostre verídic conte, allà pels divuit anys era la més galanxona del poble, [...].* (Les animetes, 1976: 269, 6).

corbella *f.* (8)

1. [NCOMPT] Eina que serveix per a segar, consistent en una fulla corba de ferro acerat, tallant o dentada i fixada a un mànec de fusta. —*Amb tisoretetes no es sega. No ho saben? —I traent una Corbella que duia en el cabasset dels ferraments, prosseguí—: es sega amb açò!* (Joan-Antoni i el torpalls, 1976: 245, 6).

criador *m., f.* (1)

1. [NCOMPT] Persona que es dedica a criar^{2a} bestiar. *Els agutzils s'emportaren el criador de porcs a rossegons, li feren botzar la mitja dobleta i la donaren a Blai, el qual, dret com un fus, no es bellugava d'allí davant de la taula del senyor Batle reial. (El tres plets de Pasqua Granada, 1976: 317, 13).*

criar *v.* (75)

1. *intr. pron.* Un organisme viu, desenvolupar-se fins a la maduresa física. *Marieta havia perdut els pares essent encara ben petita, i s'havia criat amb la seua iaia, la qual la volia tantíssim, que no podeu pensar-vos-ho, com se l'estimava. (Les animetes, 1975: 269, 3).*
  - *adj.* —No, dona, no. *Era un espècimen típicament muntanyès, nascut i criat dalt la serra, alt i esprimatxat, eixut i dur de músculs, de cabell d'estopa (Enllà de l'horitzó, 1991: 112, 13).*
- 2a. *tr.* Ocupar-se de fer nàixer i créixer animals en captivitat. *L'únic que m'agrada és posar lloques, criar animallets, arregar ous i, sobretot, anar pels camps fent herba per als conills. (L'albarder de Cocentaina, 1976: 160, 3).*
  - *adj.* *La mitgera, des del mateix guisador del pis, els entrà un dinar elemental, suficient i nutritiu, fet a base de carn de moltó criat al mas mateix, ous de les pròpies gallines, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 92, 3).*
- 2b. *intr.* Un animal, reproduir-se. *La serp, una cosa del dimoni, fora de totes les lleis naturals, com anava a criar? (Don Joan de la Panarra, 1975: 339, 12).*
- 2c. •*tr.* Ocupar-se de fer nàixer i créixer una planta. *-Això és la cosa més important: el fem per a criar la vinya. (Temps de batuda, 1991: 338, 24).*
  - *adj.* [...] *que fornissen de fèrtil amoníac les arrels dels arbres que plantaven i dels pocs que hi havia criats. (La idea de l'emigrant, 1982: 210, 21)*
7. •*tr.* Sotmetre el vi¹ a un procés d'envelliment dins d'una bóta.
  - *adj.* [...] *certes vegades pels grans magatzemistes en persona prèvies gestions tàctiques i exploratòries de missatgers amb prudents i vagues*

ofertes sobre vins ben criats, completament clarificats i curats per les ensofranades pertinents; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 525. 6).

•criat *adj.* (21)

1. Vegeu *criar v.*

d

descimalada+ *m.* (2)

1. [NCOMPT] Acció o efecte de descimalar. *Pegaren volta pel tros i veren la descimalada que estava acabant de fer Jeroni en els olivarons, de mà de mestre. (Sense la terra promesa, 1991: 493, 17).*

•descimalador *m* (10)

1. Vegeu *descimalar v.*

descimalar *v.* (9)

- 1a. *tr.* Esporgar¹. *Ell ara voldria ser jove, fadri llenyataire com aquells, i campar per les solituds descimalant pinedes, arrabassant coscolls, fent feixos de punxosa xara. (Tres plets de Pasqua Granada, 1976: 307, 9).*
- 1b. *tr.* Podar^{1b}. *[...] repartir-se curosament els dies i les hores per a llaurar, sembrar, arreglar la curta horteta, podar, descimalar, collir, batre, veremar, [...]. (La idea de l'emigrant, 1982: 215, 12).*

ANTROPONÍMIA

Descimalador *m.* *[...] era ben dut i comprovat pel conseller tresorer, un tal Joaquim Vidal, àlies el Descimalador. (Enllà de l'horitzó, 1991: 23, 11).*

descopat+ *adj.* (1)

1. Vegeu *descopar v.*

•descopar v.

1. *tr.* Tallar els cóps¹ dels arbres (*DNV*).

➤ *adj.* —Parla d'una vegada! —*crida la rabosa tota encuriosida*—. *I, sobretot, no t'estigues allà dalt, tan alt, vinga de volar. Para't en aqueix pi descopat i en parlarem.* (*La rabosa i el corb*, 1976: 421, 14).

descorconador+ m. (1)

1. [NCOMPT] Ferrament que serveix per a arrancar i sanejar la fusta seca dels arbres, consistent en una fulla de ferro o d'acer acabada en punta fixada a un mànec de fusta. [...] *en un racó, un furgatxo que semblava ser l'encant de Jeroni, ple d'aixades, pics, petites, escarpres i martells de pedrapiquer, un perpal, un aixol, un descorconador, aixadelles, alguna rella, cabassos i altres entriquells de camp.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 212, 18).

descorconar+ v.

1. *tr.* Arrancar i sanejar tota la fusta seca dels arbres.

➤ *adj.* [...] *net de tota herba; els fraus, en pols; les rabasses, descorconades; els pàmpols, polsosos de sofre; els raïms, en agràs, llargs i premuts.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 214, 2).

descorconat+ adj. (1)

1. Vegeu *descorconar v.*

•dessocar v. (7)

1. *tr. pron.* Arrancar o arrancar-se de soca-rel (*DCVB, DNV*). *El llenyataire deia que si no l'hagués aguantat de la cua, aquesta no se li hauria dessocat.* (*Tres plets de Pasqua Granada*, 1976: 309, 26).

destral f. (30) > **estral**

1. [NCOMPT] Eina formada per una fulla ampla i acerada de tall corbat i per un mànec paral·lel al tall, emprada per a tallar fusta. ⇒ *colps de ~.* [...] *a l'inferior (el de l'esquerra), hi figurava toscament un porc senglar i una destral que estava a punt de ferir-lo en el tò.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 240, 11).

LOCUCIONS

•**mànegues d'estral** *loc. nom.* 1. Vegeu *mànega f.*

destralada f. (2)

1. [NCOMPT] Colp de destral¹. [...] *pare i fill van començar a collir xara a fessades i destralades - aquesta argelaga vull, aquell ginebre no vull -, [...]. (El gegant del Romaní, 1975: 218, 1).*

e

empelt m. (4)

3. [NINCOMPT] Operació que consisteix en empeltar¹ una planta. *Hi van trobar el Mingarro lligant canyissos, utilitzant hàbilment sedosos esparts en els planters i en els empelts, "torbant-se" -com deia ell- en mil feinetes de l'horta treballosa i complicada; el Mingarro. (L'ambició d'Aleix, 1982: 190, 1)*
4. •[NCOMPT] Part d'una planta empeltada sobre una altra planta. [...] *vigilar que no isquessen arrels europees des de l'empelt, que podrien determinar l'afiançament de la planta com una del país i produir l'atròfia de les arrels americanes, [...]. (Temps de batuda, 1991: 26, 18).*
5. +[NCOMPT] Algú empeltar³ un líquid. [...] *i els seus llavis dipositaren una mica de morbosa i invisible saliva en el broc. (Quan i qui va tocar després aquell empelt morbós de la canterella?).*

empeltada f. (1)

1. [NCOMPT] Acció d'empeltar¹. *havia faltat també per un atac de feridura mentre bonegava uns jornalers que li havien fet malbé una empeltada de vinya; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 479, 15).*

empeltador *m., f.* (2)

1. [NCOMPT] Persona que empelta¹. *Ell, en un racó de l'hort, albirà un cobertís i el trobà ple d'eines de conreu, com aixades, aixadelles, fessos, estisores de podar, raors d'empeltador, cabassets de llata, rastells, espart picat i altres atifells de l'ofici. (El gegant del Romaní, 1975: 223, 27).*

empeltar *v.* (3)

1. *tr.* Algú, ajuntar a una planta una part d'una altra planta de manera que el conjunt forme una sola planta. *-La lletra per a què? Això ens torba, ens fica al cap cabòries que no aprofiten per a res. Saber llaurar, sembrar, empeltar, batre, veremar... (La idea de l'emigrant, 1982: 210, 10)*
  - *adj. [...] especialment nodrits de rosers empeltats sobre peu de gavarrera, que resultaven molt resistents al clima de la comarca; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 242, 1).*
2. •*tr.* Algú o una civilització, establir una activitat pròpia o una civilització en un lloc.
  - *adj. Potser eren musulmans empeltats d'occidentals costums. (El Castell del Sol, 1975: 98, 17).*
3. +*tr.* Algú, traspasar un líquid orgànic a algú altre.

•empeltat *adj.* (2)

1. Vegeu *empeltar v.*

ensofranada+ *f.* (1)

1. [NCOMPT] Acte o acció d'ensofrar². *[...] i exploratòries de missatgers amb prudents i vagues ofertes sobre vins ben criats, completament clarificats i curats per les ensofranades pertinents; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 525, 6).*

ensofrar *v.* (1)

1. *tr.* Aplicar pólvores de sofre¹ a un cultiu. *[...] com ara les vinyes, s'havien ensofrat contra la cendra i, quan caldria, les polvoritzarien amb una solució de sulfat de coure per a evitar l'avanç del mildiu. (Enllà de l'horitzó, 1991: 218, 19).*

2. *tr.* Sotmetre un espai o un recipient a l'acció del gas produït per la combustió del sofre¹.

➤ *adj. [...] els cellers, rentats i olorosos de lleixiu; els tonells, ensofrats i amb les dogues i els fons ben ajustats pels cèrcols; els carros, amb les rodes greixades; les mules, engordides de bon ordi. (Sense la terra promesa, 1991: 266, 20).*

•ensofranat *adj.* (2)

1. Vegeu *ensofrar v.*
2. +Amb olor de sofre¹. *La senda, de sobte, començà a davallar a davallar i el menà en un barranc pregoníssim, d'alts tarussos de roca aspra plens de coves i grutes d'on eixien bafarades de fums ensofrats, mocigalons grossíssims, òbils i mussols. (El xiquet que va nàixer de peus, 1975: 289, 22).*

entrecavar *v.* (5)

- 1a. *tr.* Cavar^{1b} una plantació o un conreu de manera superficial, amb la finalitat de netejar-lo de terrossos i de males herbes. *Davallà del carro. Allí, vora seu (no l'havia vist abans!), un home en saragiüells entrecavava una horteta, tot capficat davall la solanada. (Abella, 1976: 101, 23).*
- 1b. *tr.* Cavar^{1c} una planta, un fruit o una llavor de manera superficial, amb la finalitat d'eliminar els terrossos i les males herbes que l'envolten. *Però un dia que Floràlia, precisament en temps de cols, s'havia llogat a entrecavar forment a un quart d'hora del poble. (El llenyater de Fortaleny, 1975: 32, 24).*
- 1c. •*intr.* Cavar^{1b} en una plantació o en un conreu de manera superficial, amb la finalitat de netejar-lo de terrossos i de males herbes. *[...] escombrar oliveres i ametlers en una renovació anual i bisanual de branques i ramatge, entrecavar en l'escassa horta, preparar les porques per poder plantar-hi més avant [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 162, 11).*

entreplantar+ *v.*

1. *tr.* Algú, plantar arbres, ceps, etc., enmig d'una altra plantació (*VALOR*).
➤ *adj. Elles vivien d'unes curtiues rendes que uns mallols entreplantats d'oliveres produïen a la velleta. (Les animetes, 1976: 269, 5).*

entreplantat+ *adj.* (1)

1. Vegeu *entreplantar v.*

erada *f.* (16)

1. [NCOMPT] Batuda³. *Primer vam passar per la vora de l'era de David. També havien acabat l'erada, i Ramon i el seu pare carregaven xàbegues de palla ajudats per Tilda i la Ireneta, per apujar-les a la pallissa per una porta que hi havia a la part-darrere del maset. (Temps de batuda, 1991: 284, 16).*

erer *m.* (2)

1. [NCOMPT] Garbell¹ d'espart o jonc per a porgar el gra a l'era^{1a}. [...] *apedaçant taleques foradades pels ratolins, espolsant i raspallant garbells i erers i fent noves escombres per a balejar. (Temps de batuda, 1991: 153, 13).*

ererar *v.* (1)

1. *tr.* Algú, porgar la terra o el gra amb un erer¹. *A la part-davant de casa Llorenç, pròxima, hi havia una era on uns batedors madurs ereraven ja el gra quasi net. (Temps de batuda, 1991: 226, 28).*

esbrossar *v.* (1)

1. *tr.* Traure la brossa¹ d'un camí, d'un bosc o d'un terreny. [...] *estirar mànecs de pala o d'aixada llevant la poca neu caiguda i aplanant el terreny; muntar tendes i la supertenda -aquesta una mica arrere-; tallar arbres, esbrossar; amanir les cuines... (Enllà de l'horitzó, 1991: 167, 15).*

esclopet *m.* (1)

1. [NCOMPT] Estri de fusta, semblant a un esclop¹ petit, amb què els segadors es protegeixen la mà esquerra de talls de falç. *Aquesta manejava la falç amb la mateixa rapidesa i vigor que els altres; les seues mans petites i ben conformades -pensava jo- se li malmetriren amb repelons i calls malgrat dur esclopets. (Temps de batuda, 1991: 176, 12).*

escotar v. (1)

6. +tr. Algú, tallar les males herbes dels marges i de les ribes. *Ja veurà, ja, quan eixiran les despeses! Tant d'escotar ribes, tant de collir gram... Després tot són extraordinaris. (Sense la terra promesa, 1991: 490, 3).*

➤ adj. [...] al llarg de les camades, un solc fondo prevenia la distribució uniforme de les aigües de tempesta; els marges, escotats a consciència, es veien sense la més mínima ermura que pogués furtar saó o aliment a les plantes conreades; [...]. (Temps de batuda, 1991: 111, 11).

escotat adj. (4)

1. •Vegeu *escotar v.*

esparter m., f. (8).

1. [NCOMPT] Persona que es dedica a fabricar i a vendre articles d'espart. *A vegades David sabia més coses que els qui viviem al poble. Un pastor, un caçador furtiu, un esparter... (Enllà de l'horitzó, 1991: 295, 15).*

ANTROPONÍMIA

Esparter m. *Era un home a cavall d'una mula: l'oncle Esparter, que li deien al poble. (Contalles de la boira, 1982: 341, 23).*

espigolada f. (2)

1. [NCOMPT] Acció d'espigolar¹. *I el meu pare ja està en el bancal acabant l'espigolada dels restolls. (Enllà de l'horitzó, 1991: 312, 9)*

espigolar v.

1. tr. Algú, collir les espigues^{1a} que han quedat en un camp després de la sega.

esplet m. (8)

1. [NCOMPT] Acció o efecte d'espletar³. [...] *tarongers i llimeres; els primers, com ja és sabut, assenyalant tristos el blau camí del cel; els altres, cantant alegres la joia de la vida amb l'esplet dels seus fruits i les seues aromes i amb l'esclat del seu fullatge esponerós. (El patge Saguntí, 1975: 246, 9).*

2a. •[NCOMPT] Fruit^{3a}. ⇒ *traure l'~*. *No intentà traure l'esplet a la seua carrera de facultat -esplet econòmic, s'entén-*. (*Temps de batuda*, 1991: 19, 5).

3. Collita^{1b}. *Aquesta estava molt atrafegada en la venda d'hortalisses i fruites de les seues hortes a una gran empresa que se'ls havia presentat i en un any que l'esplet havia estat cosa de no dir*. (*L'ambició d'Aleix*, 1982).

espletar v. (18)

3. *intr.* Produir fruit abundantment.

esplugar v. (5)

1. *tr.* Traure les puces¹ d'algú o d'un animal. *Ell, quan torna a l'infern, com que en el món dorm en mals hostals i sempre es tracta amb gentola, vol que l'esplugue, perquè li pica tot*. (*El xiquet que va nàixer de peus*, 1975: 292, 8).

esporgar v. (1)

1. *tr.* Tallar les branques sobreres d'un arbre o d'una planta. *El matrimoni els veren entrar pel portell -aquells enmig dels bancals, esporgant- i van eixir a rebre'ls amb aqueix anar pausat, [...]*. (*Sense la terra promesa*, 1991: 610, 22).

espuntar v. (8)

2. *tr.* Tallar les puntes d'una planta o les branques d'un arbre per afavorir-ne el desenvolupament. *[...] per on baixava a vegades el ramat amb precaució que les cabres no espuntassen els sarments o arrancassen algun raïm*. (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 318, 14).

esqueixar v. (22)

5. *tr.* i *intr. pron.* Separar o separar-se una branca de la planta de què forma part per trencament. *Era la pàtria de la llenya abundant -pins tombats o esqueixats per la neu o per l'huracà, [...]*. (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 430, 4).

➤ *adj.* *Les rames i branques fetes malbé -rompudes o esqueixades per la pedra-, pacientment van ser tallades a destraleta o a estisores de podar [...]*. (*La idea de l'emigrant*, 1982: 243, 13).

esqueixat *adj.* (21)

1. Vegeu *esqueixar v.*

esquilar *v.* (1)

1. *tr.* Tallar arran el pèl d'un cap de bestiar. *La lluna diu quan cal tallar un arbre perquè la fusta no es corque, quan cal esquilar les ovelles, quan s'han de posar a adobar les olives... I les estreles...* (*La idea de l'emigrant*, 1982: 253, 14).

esteva *f.* (1)

1. [NCOMPT] Peça corba i posterior de l'aladre per on l'agafa la persona que llaura. *Grandot i arriscat n'era el primer, i així mateix el segon, els quals agafaven l'aladre de l'esteva i feien el que no feia ningú en el terme: llaurar, de sol a sol, una llenca de sis fanecades.* (*Home roig, gos pelut i pedra redona*, 1976: 248, 3).

•**estral** *f.* (5) > **destral**

1. [NCOMPT] Eina formada per una fulla ampla i acerada de tall corbat i per un mànec paral·lel al tall, emprada per a tallar fusta. *Quan l'hi menaven, el Blanet es deia somrient: "Ni dubte! Bona idea que he tingut de dur l'estraleta regallant de sang!".* (*La Mare dels Peixos*, 1975: 68, 15).

LOCUCIONS

- mànegues d'estral** *loc. nom.* 1. Vegeu *mànega f.*

f

falç *f.* (11)

1. [NCOMPT] Eina que serveix per a segar les messes¹ o tallar herba, consistent en una fulla de ferro acerat, tallant o dentada en la seua part còncaua i fixada a un mànec de fusta. *Per fi marxa senda avall, al muscle el cabàs amb les falçs i les soquetes i alguns cordells i les mudes de la roba.* (*La idea de l'emigrant*, 1982: 22, 24).

falçada *f.* (1)

1. [NCOMPT] Colp de falç¹. *I de dos bots es va plantar enmig del bancal. S'ajupí en el tall i començà, zeg, zeg, vinga de tallar herba a grans falçades! (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 245, 12).*

falçó *m.* (4)

1. [NCOMPT] Falç¹ petita usada especialment per a segar herba, per a tallar raïm a la verema o per a tallar branques d'arbustos. *Però el Mingarro no es va immutar gens ni mica; agafà un falçó caigut en terra, el netejà en un llimó, s'acostà a la malalta i pegà falçonada. (L'ambició d'Aleix, 1982: 64, 20).*

•falçonada *f.* (2)

1. [NCOMPT] Colp de falçó¹ (DCVB). *Però el Mingarro no es va immutar gens ni mica; agafà un falçó caigut en terra, el netejà en un llimó, s'acostà a la malalta i pegà falçonada. (L'ambició d'Aleix, 1982: 64, 20).*

fem *m.* (5)

1. [NMASS_{sing_pl}] Adob¹ format pel jaç¹ dels animals domèstics barrejat amb els seus excrements i descompost per la fermentació. *-Aquí vaig: necessiten xerri, fem, si no no hi ha vinya. (Temps de batuda, 1991: 338, 19).*

femar *v.* (4)

7. *tr.* Algú, adobar³ la terra amb fem¹. *El resultat fou bo; disposàrem de xerri i poguérem femar les nostres decrepites vinyes, que es van reviscolar. (Enllà de l'horitzó, 1991: 302, 4).*
8. *+tr.* Algú, col·locar pedres sobre la terra perquè guarden la humitat. *Saben com els vaig fer créixer?... Llavors encara tenia més pocs diners que no ara. Els femava amb pedres mitjanes. (Sense la terra promesa, 1991: 214, 10).*

fer *v.*

LOCUCIONS

- fer llenya** *loc. verb.* 1. Tallar llenya dels arbres o els arbustos per proveir-se'n (DCVB, DNV). *[...] Batiste es va haver d'alçar a les quatre del matí i se'n va anar a fer llenya per al forn*

allà amunt en el coll de la serra del Rontonar, perquè no en tenia gens. (El gegant del Romaní, 1975: 214, 15).

fertilitzar v. (1)

1. *tr.* Fer tornar més productives la terra o les plantes. *I així s'acabaren per al noi les passejades en plena natura, per mig de les hortes subtropicals del riu Algar, el riu de la salut, que fertilitza les terres de la solejada i baixa vall. (L'ambició d'Aleix, 1982: 45, 5).*

fes m. (17)

1. [NCOMPT] Aixada¹ que té el ferro amb punta o boca estreta per una banda i amb escarpell o tallant per l'altra. *Molta gent, sobretot la més disposta -fadrins, casats joves-, ja s'havien enfilat pantalons i espadnyes i havien agafat els poals, i cordes, i algun fes, i corrien carrers avant. (Sense la terra promesa, 1991: 589, 8).*

LOCUCIONS

lleig com un fes+ *loc. adj.* 1. Vegeu *lleig adj.*

•fessada f. (4)

1. [NCOMPT] Colp de fes¹ (DCVB, DNV). *Ell calculà que feien via precisament pel cantó oposat al lloc on fumejava la seua col; i així, ja tranquil, seguí pegant fessades a les retorçudes i embullades rabasses de ginebres, coscolles i romers. (El llenyater de Fortaleny, 1975: 39, 23).*

florejar v. (3).

LOCUCIONS

florejar les terres+ *loc. verb.* 1. Algú, fer-hi un exploració tocant sols els millors arbres o cultius per a una determinada aplicació. *I com que no podien donar abast a tots els conreus, es posaven a florejar les terres de les masades i deixaven erms extensos abançalats de segona i de tercera tot concentrant l'esforç en les terres fetge. (Sense la terra promesa, 1991: 526, 1).*

fora adv.

LOCUCIONS

fora del cavat+ *loc. adj.* 1. Cosa o algú, que no s'ajusta convenientment a les necessitats o característiques d'algú, d'alguna cosa o d'una situació. *El criat, en el seu magí, es deia que passàs el que passàs, hagués parlat amb més o menys encert, no havia de penedir-se de l'advertència que havia fet i que no trobava fora del cavat, per la sèrie de murmuracions i espècies de tota mena que arribaven a les seues oïdes. (L'ambició d'Aleix, 1982: 72, 4).*

forca *f.* (14)

1. [NCOMPT] Eina agrícola consistent en dues o més puntes disposades com els dits d'una mà a l'extrem d'un mànec llarg. [...] *el petit remenava darrere el seu pare amb una forca que quasi no podia alçar, la mes ja bastant trita, i li agradava aixecar aquella pols acre barrejada de finíssim pallús que la brisa escampava per l'atmosfera. (Temps de batuda, 1991: 198, 26).*

forcat *m.* (13)

- 1a. [NCOMPT] Peça que enganxa l'animal de tir a allò que ha d'arrossegar, consistent en dues perxes paral·leles, unides per darrere en forma de U, i fixades per davant, a banda i banda, al collar de l'animal. *Va pegar un bot i es vestí en dos grapats; isqué a l'entrada i es sorprengué de veure que l'home roig ja l'hi esperava amb un mul enganxat al forcat. (Home roig, gos pelut, pedra redona, 976: 255, 5).*
- 1b. [NCOMPT] Aladre per a llaurar amb un sol de tir, al qual s'enganxa mitjançant un forcat^{la}. *I la gent crida i corre cap als masos; i entren al poble els qui en són prop, les mules davant, arrossegant els sorollosos forcallets dels forcats, [...]. (La Foia de Castalla, 1982: 322, 27).*

forcall *m.* (4)

1. •[NCOMPT] Peça anterior de l'aladre d'un sol animal (DCVB). *Es sentia xerricar el forcallet de rodetes amb intermitències tot i esguellant així la calma profunda del capvespre. (Contalles de la boira, 1982: 327, 17).*

forcó *m.* (1)

1. [NCOMPT] Punta d'una forca^l. *David, parsimoniosament, deixà la forca de sis forcons, la més espessa, que alçava la palla curta, i se'm va acostar. (Temps de batuda, 1991: 254, 15).*

g

garba *f.* (29)

1. [NCOMPT] Feix^{la} d'espigues tallades. *Toni, la dona i els xics eren al bancal, lluny, carrejant garbes a l'era amb el carro. (Temps de batuda, 1991: 107, 23).*

•garbejada *f.* (3)

1. [NCOMPT] Acció de garbejar¹. [...] *Macià i Macianet, cordellant per fer-se espardenyes o cordes i sogalls per a la garbejada; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 514, 4).*

garbejar *v.* (2)

1. *intr.* Algú o un vehicle, transportar les garbes¹ del camp a l'era. [...] *en els treballs rudes de la terra, segant, garbejant, collint fruita, tallant raïm amb el falçó, transportant coves al carro... ells tots dos ansa per ansa. (La idea de l'emigrant, 1982: 291, 3).*

garbell *m.* (10)

1. [NCOMPT] Estri consistent en un receptacle el fons del qual és ple de forats iguals, que serveix per a separar objectes de grandor desigual, deixant passar els uns i retenint els altres. ⇒ *ample/a com un ~. Carros, galgues, cabassos, aixades, picoles, fessos, perpals, sàries, garbells i qui sap quants i quants entriquells, eines i ferramentes van eixir de pastadors, armaris i escudellers o es van despenjar d'estaques. (Don Joan de la Panarra, 1976: 352, 3).*

h

horticultura *f.* (1)

1. [NCOMPT] Activitat humana consistent en el cultiu de verdures, llegums i fruita. *d)* *Horticultura. (Enllà de l'horitzó, 1991: 18, 8).*

hortolà *m., f.* (5)

1. [NCOMPT] Persona dedicada a l'horticultura¹. —*El cavall que es torne tanca d'un hort, jo el bancal ple de cols i tu l'hortolà. (El Castell del Sol, 1975: 114, 13).*

I

llaurada *f.* (4)

1. [NINCOMPT] Acció de llaurar¹. [...] *molts dels quals seguien tenint la seua clientela de masos o llaurades, per bé que aquests haguessen mudat de propietari. (Enllà de l'horitzó, 1991: 215, 12).*
2. [NINCOMPT] Camp on es llaura¹. *Però aquell any, allò encara no va poder ser. Pretextava Teresa feines i necessitats de la llaurada de Callosa. (L'ambició d'Aleix, 1982: 48, 25).*

llaurador *adj.* (10)

1. •Camperol^{1b}. *Ciril es va acomiadar de la família llauradora del Riurau i emprengué a peu la tornada a Cocentaina, tentinejant i fet un sant Llätzer. (L'albarder de Cocentaina, 1976: 171, 19).*

2. •Camperol^{1a}. [...] *fan que la vida del camp d'allí siga molt diferent de la vida llauradora de Cassana. (Sense la terra promesa, 1991: 57, 21).*

llaurador m., f. (110) > pagès

1. [NCOMPT] Persona que es dedica al conreu de la terra. [...] *existia per aquells temps una serp grossíssima que atemoritzava, des de feia uns anys, els habitants de la rodalia i quasi no deixava treballar els llauradors en aquelles hortes. (El patge Saguntí, 1975: 255, 10).*
2. [NCOMPT] Habitant del camp. *Però heus ací que, un cert any, en ple estiu, va sentir a dir que uns teixons havien arrasat un camp de blat bledaníssim que es trobava relativament prop del castell, de la banda de tramuntana, allà on hi havia el llogaret de llauradors que s'acollia a la protecció de la fortalesa. (El rei Astoret, 1975: 301, 2).*

•llaurança f. (16)

1. [NINCOMPT] Agricultura¹. *Darrere hi havia un tendal rústec i, davall, un carro de llaurança. (Sense la terra promesa, 1991: 213, 19).*

llaurar v. (33)

1. *tr. i intr.* Algú, fer solcs en una extensió de terra amb un animal de tir, amb un aladre o amb una màquina llauradora per preparar-la per a la sembra. *L'endemà del seu segon viatge al Salt, anà a llaurar com de costum enmig dels guarets densament emboirats. (Contalles de la boira, 1982: 346, 15).*

llavorar v.

2. •*tr. i intr.* Llaurar¹.
  - *adj.* [...] *comptava amb desfici els quadrets del treginat costós, de fusta de carrasca de la terra llavorada acuradament; [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 7, 18).*

•llavorat adj. (6)

1. Vegeu *llavorar v.*

llegó m. (3)

1. [NCOMPT] Aixada¹ petita amb el mànec llarg, buit i corb. *Muhammad es va veure a l'acte dins una tanca, les cols als peus i ell amb un llegó a la mà. (El Castell del Sol, 1975: 114, 15).*

lleig adj.

LOCUCIONS

lleig com un fes+ loc. adj. 1. Algú, ésser molt lleig. *Així, hi anava cada dia, o dia part altre, un forner de la pintoresca població d'Onil, que es deia de sobrenom el Blanet i era més lleig que un fes. (La Mare dels Peixos, 1975: 66, 8).*

llenya f. (130)

1. [NMASS] Fusta tallada destinada a fer foc. ⇒ ~ morta. *I caps i llenya, s'ho emportà tot cap a cal duc, després d'haver tingut cura de tacar de sang la fulla de la destraleta que portava. (La Mare dels Peixos, 1975: 66, 21).*

LOCUCIONS

•**fer llenya loc. verb.** 1. Vegeu *llenya v.*

lleyataire adj. (2)

1. Propi dels lleyataires¹. *Ell ara voldria ser jove, fadrí lleyataire com aquells, i campar per les solituds descimalant pinedes, arrabassant coscolls, [...]. (Els tres plets de Pasqua Granada, 1976: 307, 9).*

lleyater+ adj. (2)

1. Característic dels lleyataires¹. *I, amb tota la seua llibertat lleyatera, ell i la dona escassejaven bastant de la menjuga i passaven més fam que Garronus —un romà flaquíssim, del seguici d'Arènius, que havia caigut en desgràcia en l'afecte del seu senyor. (El lleyater de Fortaleny, 1975: 32, 5).*

lleyataire m.,f. (5)

1. [NCOMPT] Persona que té per ofici tallar els arbres per a vendre'n la fusta. *D'altra banda, semblava que els pagesos o els lleyataires que s'aventuraven a passar prop de la brigada, [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 164, 13).*

lleyater *m., f.* (101)

1. [NCOMPT] Lleyataire¹. *Ara sempre tornava de nit. I arribà a les oïdes de Ciril que un lleyater l'havia vista, entre dues clarors, agenollada damunt d'un alt penyal, en el barranc de la Penya Banyada. (L'albarder de Cocentaina, 1976: 162, 10).*

llussiar *v.* (4)

1. *tr.* Renovar el tall o la punta d'un instrument d'acer o eina. *I de bon matí llussiaré unes relles. (Enllà de l'horitzó, 1991: 384, 12).*

m

•**malacat** *m.* (1)

1. [NCOMPT] Torn mogut per cavalls usat per a arrossegar un aladre o per a extraure aigua o minerals d'una mina. *No fa molt, el cridaren perquè volien fer una gran plantació en un mas expropiat, i ell anà a muntar-los el malacat per a preparar les terres. (Enllà de l'horitzó, 1991: 348, 18).*

mànega *f.*

LOCUCIONS

•**mànega d'estral** *loc. nom.* 1. Mànega de gipó en forma de ferro de destrall¹ que arriba fins al colze on s'eixampla i acaba en punta. (DCVB). *Duia un giponet de vellut que fa un cosset molt bonic. "Cos de podadora", que en diuen. I les mànegues... són d'allò més preciós que s'haja vist en el món sencer. Es diuen "mànegues d'estral". (Joan-Antoni i els torpalls, 1976: 239, 16).*

marge *m.* (82)

1. [NCOMPT] Graó que salva el desnivell entre dues feixes¹. [...] *sé que hi ha al dalt un finestró que no en té, de reixa; al darrere, a més a més, hi ha un marge alt. (La mestra i el manyà, 1975: 398, 6).*

mas m. (556)

2. [NCOMPT] Unitat d'exploració agrícola i ramadera tradicional integrada pel mas¹, els conreus, els estables i els magatzems. ⇒ *portar un ~. I només eixir per la muntanya camí del mas de la Fenossosa, on persolaven aquell dia, [...].* (Esclafamuntanyes, 1976: 34, 16).

masada f. (62)

1. [NCOMPT] Mas². *El poble de Benifallim és riquet: bona aigua, fèrtils masades i una serra amb molta xara, sobretot en l'alt de la Marrada i en el coll de la serra del Rontonar.* (El gegant del Romani, 1975: 214, 1).

masia f. (20)

2. [NCOMPT] Mas². *Això sense comptar els recursos, pocs però un ajut, que es podien traure de la Casa Gran, encara lliure per no ser jo facciós -i, la veritat, perquè era una masia pobra, mig erma...* (Enllà de l'horitzó, 1991: 60, 15).

•masover adj. (2)

1. Característic dels masovers¹. *Tot es desenrotllava allà, doncs, dins el vell costum masover.* (Sense la terra promesa, 1991: 248, 28).

masover m., f. (41)

1. [NCOMPT] Persona que explota un mas² propietat d'altri i generalment hi viu. *Els masovers els feren un rústic i convenient sopar; després, en adonar-se que ella pel posat semblava dama principal, els pararen un llit gran amb llençols i tapa netíssims, on senyora i criada dormiren ben juntes i còmodes.* (Els guants de la felicitat, 1975: 136, 18).

mitger adj. (6)

3. •Llaurador¹, que explota una propietat rústica amb un contracte de repartiment de beneficis a parts iguals amb el propietari.

mitger m., f. (83)

1. [NCOMPT] Llaurador mitger³. *Als lladrucs del "Sultà", va eixir la Francina, la mitgera, una camperola com una altra, de mitjana edat, i li va fer els compliments que demanava el costum.* (Sense la terra promesa, 1991: 150, 4).

p

pagès *adj.* (6)

1. Dels camperols. [...] *-gent que eixia ja als guarets a rompre alguns restolls en les terres primes-: la vida pagesa que no volia i no podia aturar-se. (Temps de batuda, 1991: 261, 1).*
2. •Llaurador¹. *Els dissabtes i diumenges, la taverna es farcia d'una clientela pobra més honorable -menestrals i pagesa-, que jugava també molt a cartes en partides irrisòries i que feia poc consum. (Sense la terra promesa, 1991: 424, 8).*

pagès *m., f.* (40) > **llaurador**

1. [NCOMPT] Persona que es dedica al conreu de la terra. *Providencialment, un pagès descimalava un arbre, l'alzina al peu de la qual havia caigut el comte-rei. (Sense la terra promesa, 1991: 241, 6).*
2. [NCOMPT] Habitant del camp. *Quin goig! Tots hi feien festa, i volien donar un saquet de dobles al fadrí, que se'l mereixia però que ben merescut; però ell no va voler res més que el bon agraïment d'aquells senzills i soferts pagesos penailencs. (El Gegant del Romani, 1975: 242, 11).*

pagesia *f.* (4)

1. [NINCOMPT] Grup social constituït pels llauradors¹. *A Albert, la sotragada que li acabava de pegar el destí accelerava la lenta modificació dels hàbits d'encobert distanciament envers la pagesia, que li quedaven de l'educació rebuda. (Sense la terra promesa, 1991: 171, 27).*

pagesívol *adj.* (3)

1. Característic d'un llaurador¹. (*La tal parra, órfena ara de pàmpols i raïm, s'emparrava pels pilars i en bona part per la muralla, vora la porta, i a l'estiu devia fer bonic, per bé que sempre donaria a l'edifici pagesívola aparença.*). (*El Castell del Sol*, 1975: 97, 23).

pastor *m., f.* (127)

1. [NCOMPT] Persona que mena un ramat de bestiar oví o boví a pasturar^{1a}. ⇒ ~ d'ovelles. *Es deia Simó, àlias Bresquilla, i ratllava en la quarantena; de petit havia estat pastor.* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 205, 14).

LOCUCIONS

cadira de pastor *loc. nom.* > **eriçó** 1. (*Erinacea antihyllis*) Mata molt espinosa, de coixinet més o menys orbicular, pròpia d'indrets àrids i pedregosos. *Allò, altrament, és un paradís dels forners i llenyataires, perquè hi abunda la xara, composta especialment d'argelagues negres, cadiretes de pastor, botges, romanins, espígol, timó, estepa, ginebres i coscolles... [...].* (*La Mare dels Peixos*, 1975: 66, 3).

pastorívol *adj.* (2)

1. Relatiu o pertanyent als pastors¹. *¿Recordes la impressió d'aquella estampa pastorívola del pintor Joaquim Sunyer que em vas dir?* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 359, 20).

pastura *f.* (28)

1. [NCOMPT] Acció de pasturar^{1a} el bestiar. *"Tu belaves de petit, cansat de la pastura, i jo t'agafava al be, com a un fillet, per tal que no t'espeares.* (*L'ambició d'Aleix*, 1982: 118, 8).
2. [NCOMPT] Pasturatge¹. [...] *de tard en tard, pels drings de les esquelles de les raberes que hi trescaven "fent la volta" espaiada i serena de les extenses pastures. I nosaltres, mentrestant...* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 81, 19).
3. [NINCOMPT] Herba que el bestiar menja directament del camp. *Amb la seca prolongada, l'Andreu trobava cada volta més escassa la pastura pels baixos.* (*El darrer consell*, 1982: 371, 20).

pasturar v. (33)

- 1a. *tr.* Algú, portar a pasturar^{1c}. ⇒ ~ *el ramat. Jo eixia a pasturar els meus animalons allà dalt la serra d'Onil, en el mas que era meu. (Contalla d'un orat, 1982: 357, 1).*
- 1b. •*tr.* El bestiar, pasturar^{1c} en un lloc. *Per això era cosa de veure quines ovelles més grasses i polides tenia Frejoan, i com trespaven, en els clars dies d'aquelles lluminoses primaveres, per damunt les penyes color ocre o pels barrancs d'argiles irisades o per les braves carenes, tot pasturant-se aquells gustosos fenassos torrats pel sol abrasidor. (El Castell d'Entorn i no Entorn, 1975: 356, 12).*
- 1c. *intr.* Un animal herbívor, menjar pastura³. *S'esdevingué llavors, que el Bou, que tornava de pasturar, s'hi va trobar el Corb a peu i plorant a llàgrima viva: [...]. (Joan-Ratot, 1976: 414, 1).*

pasturatge f. (10)

1. [NCOMPT] Lloc on el bestiar pastura^{1c}. [...] *i durant tot l'any aprofitaria l'herba dels guarets sense sembrar i els pasturatges de tot el tros de serra pertanyent a la Casa Gran. (Temps de batuda, 1991: 338, 2).*
2. [NCOMPT] Pastura³. [...] *hectàrees de terres de conreu, de pasturatge, de bosc; edificis, cavalleries, ramats, aviram, maquinària, estris de conreu, aparells, veixells, etcètera, etcètera; nombre d'arbres de cada espècie, hectàrees de vinya, hectàrees de terra campa, etcètera; [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 22, 23).*

persolada+ f. (1)

1. [NCOMPT] Acció de persolar¹. *Anaren molt lluny, en una heretat que es deia el mas dels Pinarets, ja del terme de Banyeres, on s'estava fent una gran persolada. (Esclafamuntanyes, 1976: 32, 21).*

•**persolador** m., f. (3)

1. [NCOMPT] Bracer que persola¹ (DNV). *Cortesans i convidats, prínceps i cavallers, persoladors vinguts a més i gent honorable i plana, tots cridaven d'admiració. (Esclafamuntanyes, 1976: 83, 24).*

•persolar v. (1)

1. *intr.* Algú, convertir en conreu un terreny boscós arrancant-ne els arbres, cremant el bosc baix i cavant i llaurant molt profundament (*DNV*). *I només eixir per la muntanya camí del mas de la Fenossosa, on persolaven aquell dia, tots tres germans es van franquejar ells entre ells, [...].* (*Esclafamuntanyes*, 1976: 34, 16).

planta f. (107)

- 1a. [NCOMPT] Ésser viu autòtrof, de creixement indefinit, mancat de sensibilitat i moviment voluntari. *Quan encara parlaven els animals, les plantes i les aigües, és a dir, en la més remota antiguitat, hi havia un ratolí que li deien Joan-Ratot.* (*Joan-Ratot*, 1976: 411, 1).

plantada f. (2)

1. [NCOMPT] Conjunt de les plantes, dels arbres que han estat plantats^{2a} en un mateix indret. *Toni, d'una manera molt elemental, li explicava que els pobres treballen i ho fan tot: les cases, els camins, els camps, les plantades, els conreus... [...].* (*Sense la terra promesa*, 1991: 184, 6).

plantar v. (48)

- 2a. *tr.* Fixar a terra un plançó o un esqueix d'una planta^{1a} perquè hi arrelle. *Hi havia per allí molta de gent que plantaven hortalisses.* (*Abella*, 1976: 108, 22).
  - *adj.* Més clar seria vendre les carrasques plantades; però aquesta gent no tenen espenta per a comprar un bosc. (*Sense la terra promesa*, 1991: 109, 19).
- 2b. *tr.* Crear un hort. [...] *dins, cavareu un hort i el plantareu tot de rosers i clavellineres, i en la nit m'haureu de portar la cistella plena de roses i clavellines de les que en collireu.* (*El Castell del Sol*, 1975: 101, 13).
- 2c. *tr.* Plantar^{2a} en un terreny un cultiu determinat. *-Fóra com plantar-los als voltants de Madrid: moririen de fred. I ho sent, de deveres. ¡Ai la flaire nupcial de la flor del taronger!...* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 18, 30).
  - *adj.* En l'escriptura, les hectàrees de "terra campa", "terra plantada de vinya"... [...]. (*Temps de batuda*, 1991: 109, 13).

plantat *adj.* (51)

1. Vegeu *plantar* v.

poda *f.* (3)

1. [NCOMPT] Operació de podar^{1b}. [...] *igual es féu avançant de mesos la poda normal de la vinya. (La idea de l'emigrant, 1982: 243, 16).*

podadora *f.* (5)

1. [NCOMPT] Eina emprada per a podar^{1a}.

LOCUCIONS

cos de podadora+ *loc. nom.* 1. Vegeu *cos* m.

podar v. (7)

- 1a. *tr.* Esporgar¹. ⇒ *tisores de ~. Muhammad trobà en el marge herbós una aixada i unes tisores de podar. (El Castell del Sol, 1975: 109, 14).*

➤ *adj.* [...] *també de les plantacions noves (se'n feien confiant en la victòria), millorament d'oliverars, ametlerars, etcètera, ara ben podats i descimalats a la seua hora: [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 93, 3).*

- 1b. *tr.* Tallar els sarments vells d'un cep o de la vinya durant l'hivern. [...] *rompre guarets per a l'any vinent quan la terra es desgelava, podar la vinya i arreplegar els sarments en cuetes i garbons, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 162, 7).*

podat *adj.* (1)

1. Vegeu *podar* v.

r

rabassa *f.* (196)

- 1a. [NCOMPT] Part inferior de la soca d'un arbre o d'un arbust coberta per la terra i unida a les arrels. *En la vinya on mon pare i l'estatger van descobrir un cep fins a la rabassa i en tragueren unes arrels, [...] (Temps de batuda, 1991: 23, 19).*
- 1b. [NCOMPT] Soca grossa i seca d'un arbre o d'un arbust destinada a ésser cremada. *Aquest afegí una rabassa d'alzina plena de llargues arrels, com un polp, a la part de darrere del foc, al capdadins de la foraca. (Contalles de la boira, 1982: 337, 25).*
2. •[NCOMPT] Contracte pel qual un propietari cedeix una porció de terra a un llaurador perquè hi conree vinya, amb la condició que el contracte reste dissolt en haver mort dos terços dels primers ceps plantats.

ANTROPONÍMIA

Rabassa. *Es va obtenir així mateix, a petició de Banyuls, que constà en acta que Joaquim Bernabeu Bodí (Ximet el Pinyer), Bernat Pedrós Reig (el secretari), Antoni Bernabeu Prats (Rabassa) [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 282, 22).*

rabassaire *m., f.* (1)

1. [NCOMPT] Llaurador rabassaire². *[...] quins drets hi podien tenir individualment els conreadors contractuals de les unitats de cultiu que eren els masos, tals com mitgers, arrendataris i vinclers (aquests darrers amb drets semblants als dels rabassaires catalans). (Temps de batuda, 1991: 360, 18).*

•**rabassaire** *adj.*

1. Llaurador, que conrea la terra segons una rabassa².

ramader *adj.* (3)

1. De la ramaderia¹. [...] *cosa cardinal segons vaig aprendre rudimentàriament de la tècnica ramadera del migjorn. (Temps de batuda, 1991: 101, 25).*
2. •Dedicat a la ramaderia¹. [...] *se'n va alegrar molt i l'informà sobre totes les circumstàncies i problemes de les explotacions agrícoles, ramaderes i forestals. (Sense la terra promesa, 1991: 108, 27).*

ramader *m., f.* (2)

1. [NCOMPT] Persona que es dedica a la ramaderia¹ i és propietària del seu bestiar. *Així, no t'oblidaràs de llegir com et va ensenyar aquell bon ramader de Girau. (El Castell d'Entorn i no Entorn, 1975: 358, 25).*

ramaderia *f.* (3)

1. [NINCOMPT] Conjunt d'activitat humanes relacionades amb l'explotació del bestiar. *David i nosaltres teníem un tracte de ramaderia des de les darreries de l'estiu del 36: ell es quedava la pastura de totes les terres del nostre mas, [...]. (Enllà de l'horitzó, 1991: 301, 27).*

rastell *m.* (2)

1. [NCOMPT] Instrument agrícola consistent en un travesser proveït de pues fixat a un mànec llarg. *Ell, en un racó de l'hort, albirà un cobertís i el trobà ple d'eines de conreu, com aixades, aixadelles, fessos, estisores de podar, raors d'empeltador, cabassets de llata, rastells, espart picat i altres atifells de l'ofici. (El Gegant del Romaní, 1975: 224, 1).*

rella *f.* (15)

1. [NCOMPT] Peça de ferro tallant de l'aladre utilitzada per a obrir el solc. *Llaurar, impossible: la rella no podia rompre la terra glaçada. (Enllà de l'horitzó, 1991: 436, 21).*
2. [NCOMPT] Llaurada¹. *Pegava una rella a un tros de guaret, mentre que el gos dormia a la soca d'una olivera. (Home roig, gos pelut i pedra redona, 1976: 265, 10).*

•**replantada** *f.* (1)

1. [NCOMPT] Acció de replantar¹. (*DCVB, DNV*). *Començaren la replantada de la Casa dels Rojals -la més important- i ho feren venent hortes, [...]. (Temps de batuda, 1991: 24, 29).*

replantar *v.* (4)

1. *tr.* Tornar a plantar^{2a} un cultiu en un terreny. [...] *per poder replantar els vinyars de la Foia Roja, que tenien més de trenta-cinc anys, les Gatoses s'havien hipotecat, i calia explotar-ne bé el bosc, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 109, 1).*

rutló *m.* (5)

1. [NCOMPT] Peça troncocònica de pedra o de fusta armada de trossos de ferro, que serveix per a esclafar les espigues damunt l'era i separar el gra de la palla. *Els batedors, amb nou mules amb els seus rutlons, roda qui roda, no en trauran res en clar. (El rei Astoret, 1975: 313, 2).*

S

segar *v.* (57)

- 1a. *tr.* i *intr.* Algú, tallar cereal o herba amb una falç, amb la dalla o amb una màquina.
Total: que faig més feina que ningú del terme, ja que en un punt vaig i vinc al camp, sembre, plante, regue, segue, culc cireres i les duc a mercat i mai no se'm queda res per fer. (L'envejós d'Alcalà, 1975: 168, 13).
  - *adj.* *Basília i Bernat arplegaven el blat segat i escampat en gavelles en el restoll; els xics de Basília els ajudaven tot jugant. (La idea de l'emigrant, 1982: 220, 15).*
- 1b. *tr.* i *intr.* Algú, segar^{1a} el cereal o l'herba d'un camp. *Llorenç, que de tant en tant es dedicava a aplegar gavelles en garbes i lligar-les, seia llavors en la carena del marge de dalt del camp que segaven. (Temps de batuda, 1991: 156, 26).*

segat *adj.* (7)

1. Vegeu *segar* *v.*

sembra *f.* (11)

1. [NCOMPT] Acció o efecte de sembrar¹. *Obria Aleix la seua sensibilitat i la seua pensa a aquell món ingenu de la sembra, de les floretes humils corsecades per l'hivern, [...]. (L'ambició d'Aleix, 1982: 133, 11)*

semparar *v.* (11)

1. *tr.* Algú, plantar la llavor d'una planta en la terra convenientment preparada perquè hi germine. *Ja saps que quan t'ajude a sembrar o a collir ametles o a arplegar oliva o a ensacar garrofes, [...]. (Nabet, 1976: 357, 1).*
  - *adj.* *Aquell any agrícola, tot i ser plovedor, havia estat desastrós per als sembrats per manca d'adobs químics, que no és que escassejaren un poc sinó que no van arribar ni a la meitat de la terra sembrada. (Enllà de l'horitzó, 1991: 291, 14).*

sembrat *adj.* (5)

1. Vegeu *semparar* *v.*

sofre *m.* (17)

1. [NMASS] Element químic no metàl·lic, de color groc clar, que en cremar forma una flama blava i un gas d'olor sufocant. *Els xics l'acompanyen, i em pense que s'han endut els saquets del sofre, perquè ni ha fortes reixiuades i la cendrada pot fer mal. (Enllà de l'horitzó, 1991: 312, 12).*

t

terra *f.* (738)

- 1a. [NINCOMPT] Terra^{3a} considerada com a objecte de conreu. [...] *com ho palesaven aquells sembrats encara rellencs i bledaníssims i aquells oliverars i ametlerars esponerosos, i els fruiters quallats de flor o de fruits tabolls, quasi tot en terres de criador secà.* (*El Castell del Sol*, 1975: 82, 18).
- 1b. [NCOMPT] Porció de terra^{1a} considerada com a possessió. *I tant i tant es va arribar a saber en el poble la penúria de l'hereu sense terra i sense moneda, que ja no va voler ningú anar a servir-lo.* (*El jugador de Petrer*, 1976: 198, 9).
- 1c. •[NINCOMPT] Conjunt d'activitats agrícoles, ramaderes i forestals. ⇒ *treballador de la ~.* [...] *o la forma que el ministeri crega més convenient per als treballadors de la terra i per a augmentar la producció.* (*Temps de batuda*, 1991: 347, 15).
5. [NMASS] Material bla constituït pel conjunt de partícules menudes d'origen mineral o orgànic que formen majoritàriament el sòl natural. *Paletades de terra dins un clot fondo, irisat dels colors de l'argila; paletades que feien un so lleig i fosc damunt les posts de la caixa.* (*El ferrer de Bèlgida*, 1975: 200,14).

LOCUCIONS

de la terra *loc. adj.* 1. Producte o manifestació cultural, del mateix lloc on s'és. *Dinaren tots tres com a tudescos, i, en acabant, es feren uns quants gotets del bon vi de la terra.* (*Peret*, 1976: 285, 11).

terra fetge+ *loc. nom.* 1. Terra⁵ vermella o marró molt fèrtil. *I com que no podien donar abast a tots els conreus, es posaven a florejar les terres de les masades i deixaven erms extensos abancalats de segona i de tercera tot concentrant l'esforç en les terres fetge.* (*Sense la terra promesa*, 1991: 526, 2).

terra roja *loc. nom.* 1. Terra⁵ argilosa o gredosa, de color roig. [...] *un laberint de tossals cada volta més enlairats, partits per afraus de terra roja, a través del qual s'enfilava treballósament la diligència amb la seua musiqueta de cascavells, [...]. (Sense la terra promesa, 1991: 76, 27).*

terrassà *m., f.* (11)

1. [NCOMPT] Llaurador¹. *Al moment d'entrar ells i prendre seients, aparegué en la trona el frare, un terrassà colrat i de cara franca, que havia fet la carrera emparant-se en una deixa de la senyora més rica de la comarca; [...]. (El pollastre de festes, 1976: 403, 9).*

•**trascolada** *f.* (2)

1. [NCOMPT] Operació de trascolar¹. *Jo, al fer-me grandet, volia ajudar-li en els comptes, llibreta en mà, bé en l'era, bé en el celler apuntant cànters de vi en la trascolada. (Temps de batuda, 1991: 21, 14)*

trascolar *v.* (1)

1. *tr.* Algú, canviar el vi¹ o un líquid d'un recipient a un altre per tal d'airejar-lo, clarificar-lo i separar-ne el solatge. *Quan Adolfet i Maria van traure el ramat a pastura, ella duia el pa i ell el cànter de vi, que havien trascolat a una marraixa, la qual Adolfet es va lligar a l'esquena. (El Gegant del Romani, 1975: 240, 15).*

trill *m.* (13)

1. [NCOMPT] Instrument que consisteix en una taula o un corró que porta encastades una sèrie de làmines de ferro tallants o de pedres fogueres, emprat en la batuda per a capolar la palla. *El procurador i Toni, els vam trobar ocupats a l'era: acabant de posar claus als marcs dels ruglons per enfortir-los, reempedrant els dos trills, que sempre perden alguna pedreta de foc. (Temps de batuda, 1991: 179, 27).*

V

ventar v.

1. *tr.* Separar la llavor dels cereals, la llavor dels llegums o les olives batudes de la palla i altres impureses que els acompanyen sotmetent-les a l'acció del vent^{1a}. —*Ja està tot batut! —cridaren. —Demà a aventar, i d'avui en l'any que ve! —va dir el majoral.* (*El rei Astoret*, 1975: 329, 10).

verema f. (53)

1. [NCOMPT] Collita dels raïms. ⇒ *fer la ~. A la tardor, fer la verema, arregar olives i dur-les a l'almàssera (feina que s'acaba entrat l'hivern), sembrar; [...].* (*Sense la terra promesa*, 1991: 162, 4).
2. [NINCOMPT_{sing_pl}] Temps en què es fa la verema¹. *Volem tots que complequen la seua obligació de mestresses i vinguen a vigilar i manar sobre els seus interessos, almenys per la batuda i la verema.* (*Temps de batuda*, 1991: 365, 1).
3. [NMASS_{sing_pl}] Conjunt de raïm collit. *-L'apujaré jo en el carro, i aprofitaré el viatge per apujar els cabassos de verema nous que va comprar el so Llorenç i que demà li duen a sa casa.* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 296, 17).

veremador m., f. (8)

1. [NCOMPT] Persona que verema¹. *L'edifici, com era tradicional, disposava de nombroses habitacions per a estatgers i mitgers, peons, bracers, pastors, veremadores; tenia amplíssimes quadres i espaiosos corrals coberts i descoberts; [...].* (*Enllà de l'horitzó*, 1991: 31, 1).

•veremant m., f. (1)

1. [NCOMPT] Veremador¹ (DCVB). *Era l'octubrada, ventosa i reblida de fruits, amb vespes, olor de most i de pomes madures, amb crits alegres dels veremants.* (*Temps de batuda*, 1991: 21, 20).

veremar v. (9)

1. *tr.* Collir els raïms d'una vinya. *Saber llaurar, sembrar, empeltar, batre, veremar...*
(*La idea de l'emigrant*, 1982: 210, 10).

6. Llista d'abreviatures i símbols del DOLEV-Natura**Abreviatures**

<i>adj.</i>	<i>adjectiu</i>
<i>adv.</i>	<i>adverbi</i>
<i>f.</i>	<i>femení</i>
<i>interj.</i>	<i>interjecció</i>
<i>intr.</i>	<i>intransitiu</i>
<i>loc.</i>	<i>locució</i>
<i>loc. adj.</i>	<i>locució adjectival</i>
<i>loc. adv.</i>	<i>locució adverbial</i>
<i>loc. interj.</i>	<i>locució interjectiva</i>
<i>loc. nom.</i>	<i>locució nominal</i>
<i>loc. prep.</i>	<i>locució preposicional</i>
<i>loc. verb.</i>	<i>locució verbal</i>
<i>m.</i>	<i>masculí</i>
NCOMPT	<i>nom comptable</i>
NINCOMPT	<i>nom incomptable</i>
NMASS	<i>nom massa</i>
<i>pl.</i>	<i>plural</i>
<i>pron.</i>	<i>pronominal</i>
<i>sing.</i>	<i>singular</i>
<i>tr.</i>	<i>transitiu</i>
<i>v.</i>	<i>verb</i>
VALOR	<i>Diccionaris i vocabularis d'Enric Valor</i>

Símbols

+	<i>novetat</i>
•	<i>no normatiu</i>
⇒	<i>col·locacions</i>

- ~ *substitueix un mot en una col·locació*
- // *separa les col·locacions*
- > *introdueix un geosinònim*